

DOĞAL AFETLERİN TOPLUMSAL TARİHE ETKİLERİ ÜZERİNE YEREL BİR ÖRNEK: 1931-1941 DÖNEMİNDE EDİRNE VE ÇEVRESİNDEKİ TAŞKINLAR VE SONUÇLARI

 Turgay AKKUŞ*

ÖZET

Seller ve taşkınlar insanlık tarihinde yıkıcı etkileriyle doğal afetler arasında ön plana çıkmıştır. Türkiye’de can ve mal kaybı açısından depremlerden sonra ikinci sırada, meteorolojik afetler arasında birinci sırada yer almışlardır. Arda, Meriç ve Tunca nehirlerinin taşkın alanlarının oluşturduğu bereketli topraklarda konumlanmış tarihi bir şehir olan Edirne seller ve taşkınlarla sık sık tanıklık etmiştir. Bu çalışma cumhuriyet tarihinin belirli bir kesitinde Edirne’de yaşanan sel ve taşkınların yol açtığı sonuçları toplumsal boyutlarıyla ortaya koymayı amaçlamıştır. Arşiv kayıtları ve dönemin basın-yayın organları araştırmanın kaynaklarını oluşturmuştur. Kaynakların taranması, elde edilen bilgilerin-verilerin kronolojik olarak işlenmesi ve analiz edilmesine dayalı bir yöntem izlenmiştir. Seller ve taşkınların Edirne’de toplumsal hayatın üretim, iletişim, ulaşım, enerji ve tarihi yapıları içeren boyutlarında olumsuz etkiler doğurduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edirne, sel ve taşkınlar, Meriç, Arda, Tunca

A Local Example of Natural Disasters Effects on Social History: Floods in Edirne and Its Surroundings in The Period 1931-1941 and Their Consequences

ABSTRACT

Floods have come to the forefront among natural disasters with their devastating effects on human history. Floods ranked second after earthquakes in terms of loss of life and property in Turkey, and ranked first among meteorological disasters. Edirne, a historical city located on the fertile lands formed by the floodplains of the Arda, Meriç, and Tunca rivers, has frequently witnessed floods. This study aimed to reveal the results of the floods and overflows in a certain section of the history of the republic with its social dimensions in Edirne. Archive records and media organs of the period constituted the sources of the research. A method based on scanning the sources, chronological processing, and analysis of the obtained information-data was followed. It has been determined that the floods have negative effects on the dimensions of social life in Edirne, including production, communication, transportation, energy, and historical structures.

Key Words: Edirne, floods and overflows, Meriç, Arda, Tunca

---

* Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Bursa / TÜRKİYE, takkus@uludag.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Akkuş, T. (2023). Doğal afetlerin toplumsal tarihe etkileri üzerine yerel bir örnek: 1931-1941 döneminde Edirne ve çevresindeki taşkınlar ve sonuçları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(44), 69-96.

<https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1166075>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 23 Ağustos / August 2022

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29 Eylül / September 2022

Giriş

Edirne; Arda, Meriç ve Tunca nehirlerinin taşkın alanlarının oluşturduğu bereketli topraklarda konumlanmış tarihi bir şehirdir. Coğrafi konumu ve yakın çevresindeki nehirlerin jeomorfolojik özelliklerinden dolayı kent tarih boyunca bir doğal afet türü olan sellere maruz kalmıştır. Nitekim Osmanlı arşiv kayıtlarında bu nehirlerden kaynaklanan seller veya taşkınlar sonucunda yaşanan zararlar ve bunların telafisine ilişkin vesikaların varlığı sorunun sürekliliğine işaret etmektedir.¹ Cumhuriyet dönemi resmi kayıtlarında da Meriç Nehri'nin, 1929 yılının başına tarihlenen taşkınıyla başlayıp günümüze kadar uzanan süreçte bölgedeki akarsuların neden olduğu, can ve mal kaybıyla sonuçlanan afetlere rastlanmaktadır. Meriç, Tunca, Arda ve Ergene nehirlerinin yol açtığı afetler başta Edirne olmak üzere Doğu Trakya Bölgesi'nde toplumsal hayatı olumsuz etkilemiştir. Bu bağlamda tarımsal üretim, ulaşım, enerji, yerleşim gibi alanlarda etkisi birkaç günden aylara uzanan sorunlar yaşanmıştır. Merkezi ve yerel yönetim sel afeti ve taşkınların meydana getirdiği olumsuzluklar karşısında iki aşamalı bir strateji oluşturmuşlardır. Birinci aşamada maddi ve manevi tahribatın rehabilitasyonunu sağlamaya yönelik politika ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. İkinci aşamada ise taşkınların yinelenmemesine dönük önlemler üzerinde durulmuştur. Ancak çalışmamızın temel referans kaynağını oluşturan arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere gerek bütçe olanaklarının sınırlılığı gerekse insan kaynaklarının yetersizliğinden ötürü iyileştirme, önleme, iskân faaliyetleri istenilen düzeyde, kapsamda ve zaman diliminde gerçekleştirilememiştir. Ayrıca doğal afetlere yönelik mevzuatın da yetersiz olduğu saptanmıştır. Nitekim soruna ilişkin yasal düzenlemeler, ülkemizde 1939 Erzincan Depremi ve 1940'lı yılların ilk yarısında peşi sıra yaşanan doğal afetlerden sonra hayata geçirilmiştir. 1943'teki 4373 sayılı Taşkın Suları ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu (RG, 21 Kânûnusânî 1943, S. 5310, Kanun No. 4373, Kabul Tarihi: 14.01.1943: 4318-4319), 1953'teki 6200 sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanunu (RG, 25 Aralık 1953, S. 8592, Kanun No. 6200, Kabul Tarihi: 18.12.1953: 7825-7831) ve 1959'daki 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlar Hakkındaki Kanun (RG, 25 Mayıs 1959, S. 10213, Kanun No. 7269, Kabul Tarihi: 15.5.1959: 21695-21699) söz konusu duruma örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın kaynakları arasında 1930-1941 yıllarını kapsayan arşiv vesikaları önemli bir yer tutmaktadır. Döneme ilişkin süreli yayınlar ve ikincil düzeydeki eserler diğer kaynakları oluşturmaktadır. 1930-1941 yılları, Edirne'nin ön plana çıktığı Doğu Trakya Bölgesi'ndeki sel afeti ve taşkınlarla ilgili ayrıntılı dokümanların ve haberlerin olduğu bir zamansallığı içerdiği için çalışmanın dönemsel sınırlarını belirlemiştir. Bu bağlamda Edirne ve yakın çevresini içine alan bölgede yaşanan sel felaketleri zaman dizinsel bir yöntemle ele alınmıştır. Ancak 7 Aralık 1940'ta başlayıp yaklaşık üç hafta devam eden sel felaketinin ölçeği ve etkisi önceliklere göre çok daha büyük şiddette olduğu için ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Edirne ve çevresindeki taşkınlar ve bunların toplumsal hayata olan etkilerine yönelik herhangi bir çalışmanın bulunmaması bu araştırma makalesinin kaleme alınmasının gerekçesini oluşturmuştur.

¹ Söz konusu döneme ilişkin bazı arşiv vesikalarına örnek olmak üzere bk. BOA, A./DVNSMHH.d. 7 / 1428. 19 ZA 975, BOA, A./DVNSMHH.d. 26 / 485. 10 CA 982., BOA, A./MKT. 9 / 48. 5 S 1260., BOA, İ.MSM. 84 / 2393. 12 S 1263., BOA, A./MKT. 112 / 22. RA 1264., BOA, A. /MKT. 112 / 41. 22 RA 1264., BOA, MVL. 1016 / 71. 25 S 1282., BOA, İ.DH. 958 / 75721. 23 L 1302., BOA, DH.MKT. 1932 / 81. 5 L 1308., BOA, İ.DH. 1245 / 97582. 29 S 1309.,BOA, İ.MMS. 125 / 5373. 8 RA 1309., BOA, BEO. 8 / 580. 27 L 1309., BOA, BEO. 170 / 12713. 24 Ş 1310.,BOA, MV. 74 / 123. 1 ZA 1310., BOA, İ.TNF. 2 / 40. 4 S 1311., BOA, BEO. 561 / 42060. 3 Ş 1312., BOA, İ.DH. 1321 / 11. 12 N 1312., BOA, Y.MTV. 160 / 16. 12 M 1315., BOA, ŞD. 1923 / 33. 20 C 1315., BOA, DH.MKT. 1146 / 30. 27 Z 1324., BOA, BEO. 3915 / 293614. 18 B 1327.

1. Kavramsal Yaklaşım

Dünyadaki doğal afetler arasında yarattıkları hasar-kayıplar itibarıyla önemli bir yere sahip olan sel felaketi, Türkiye’de can ve mal kaybı açısından depremlerden sonra en fazla hasara neden olan doğal afet türüdür. Meteorolojik afetler arasında ise birinci sıradadır (Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Taşkın Yönetimi, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara, 2017: 1). Ülkemizde taşkınların oluşumunda üç faktör ön plana çıkmaktadır. Birincisi doğal meteorolojik koşullar, ikincisi jeomorfolojik koşullar (akarsu havzalarının doğal özellikleri) ve üçüncüsü insan müdahalesi ve sosyal faktörlerdir (Arazi kullanımındaki hatalar, bitkilerin yok edilmesi, ormansızlaşma, dere yataklarına yerleşimler, erozyon vb.). Aşırı yağışların sel afetlerine dönüşmesi ise sosyoekonomik faktörlere bağlıdır (Kadıoğlu, 2019: 25).

Sel Afeti; Sel sularının fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olup, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak, olumsuz bir şekilde etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen durumlardır.

Taşkın; Bir akarsuyun, çeşitli nedenlerle yatağından taşarak çevresindeki arazilere, yerleşim yerlerine, altyapı tesislerine ve canlılara zarar vermek suretiyle etki bölgesinde normal sosyoekonomik hayatı kesintiye uğratabilecek ölçüde bir akış büyüklüğü oluşturmasıdır.²

Seller-taşkınlar geliştikleri yerlere göre beş türde sınıflandırılmışlardır: a) Dere ve Nehir Selleri-Taşkınları b) Dağlık Alan-Kuru Vadi Selleri c) Kent Selleri d) Baraj Selleri e) Kıyı Selleri. Bu çalışmanın konusu olan Edirne vilâyetinde görülen sel-taşkın türü, akarsu/dere ve nehir selleri-taşkınları olarak isimlendirilmektedir. Bu tip taşkınlarda mevsimsel yağışlar, karların erimesi, kısa süreli yoğun yağış ve yağmur fırtınaları gibi nedenlerden dolayı nehir yataklarındaki su seviyesinin yükselerek akarsu kanalının kapasitesini veya kenarını aşarak çevresindeki kuru araziye suyla kaplanmasıyla gerçekleşmektedir (Kadıoğlu, 2019: 27). Edirne; Meriç, Arda ve Tunca nehirlerinin biçimlendirdiği bir coğrafi kompozisyon içinde bulunduğundan söz konusu akarsuların debilerinde mevsimsel ya da daha kısa süreli yağış türlerinin etkisiyle meydana gelen artışlar çalışmamızın konusunu oluşturan taşkınlara neden olmuştur.

2. Coğrafi Konum

Edirne, Balkan yarımadasının güneydoğusunda yer alan Doğu Trakya bölgesinde, Tunca ve Arda çaylarının Meriç nehrine kavuştukları yer yakınında ve nehrin sol (doğu) tarafında, 41° 40' kuzey paralelinde ve 26° 34' doğu meridyeninde yer almaktadır. Kent kuzeyinde Yıldız (Istranca) Dağları ve Tunca Vadisi, batısından güneyine uzanan Meriç Vadisi ve doğuda Ergene Vadisi ile çevrilidir. Tunca'nın Meriç ile birleşmeden önce meydana getirdiği kavis içinde yer alan şehrin hemen hemen tam ortasına düşen ve üzerinde Selimiye Camii'nin bulunduğu tepelik kesimi denizden 75 metre yüksekliktedir. Bu yükseklik şehrin doğusunda daha da artarak 95-100 metreyi aşar. Edirne başta İstanbul olmak üzere Anadolu ve Yakın Doğu'yu Balkanlara ve Avrupa'ya ulaştıran doğal ulaşım rotasının üzerinde jeostratejik bir konuma sahiptir.

Kentin yakınlarında birleşen ve ulaşım kanallarına ev sahipliği yapan vadiler Edirne'ye bir kavşak niteliği kazandırmıştır. Tunca vadisi, Yıldız dağlarının arasından bir gedik açarak Doğu Rumeli ve Doğu Bulgaristan ile Doğu Trakya arasındaki ulaşım ağını oluşturur. Öte yandan Meriç'in Edirne'nin güneyinde kalan düzlükleri Ege Denizi'ne uzanan bir ulaşım hattını

² Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik, bk. *Resmî Gazete*, 17 Ekim 2012, S. 28444: 2.

içerir. Meriç'in güney kısmının su taşımacılığına elverişli niteliği sayesinde yakın zamanlara kadar ticari taşımacılık faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Kentin yoğun iskân alanlarının denizden yüksekliği ortalama 55 metre civarındadır. Bu noktada kente hem üretim-ticaret hem de ulaşım bağlamında önemli olanaklar sağlayan nehirlerin zaman zaman neden olduğu taşkınlar kent ve bölge için önemli sorunlar yaratmıştır. Kentin yüksek olmayan meskûn mahalleri ve tarım alanları söz konusu taşkınlara maruz kalmıştır. Nitekim coğrafi konum ve faktörlerin belirleyici olduğu çerçeve şehrin iskân planının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Selimiye Cami gibi abidevi yapılar ve kent merkezi Tunca'nın kuşattığı yüksek rakımlı alanda inşa edilmiştir.

3. İdari Yapılanma-Trakya Umûmi Müfettişliği

Umûmi müfettişlikler bölgesel kalkınmayı gerçekleştirmek, asayişini sağlamak, denetim yapmak ve ülkede idari birliği korumak gibi gereksinimler çerçevesinde oluşturulmuş, vilâyetler üstü bir idari kurum olarak (Burgaç, 2010: 105) tesis edilmiştir. Dönemin Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya umûmi müfettişliklerin kuruluş gerekçelerini Cumhuriyetin idari örgütlenme sürecinde halkçılık anlayışı çerçevesinde merkezi yönetimin denetim ve hizmet faaliyetlerini daha efektif hale getirebilme amacıyla açıklamıştır (TBMM. ZC. D.4, C. 20. İ. 32: 152). Bu bağlamda Doğu Trakya'da gerek Milli Mücadele döneminde yaşanan Yunan mezaliminin³ neden olduğu demografik hareketlilik⁴ (BOA⁵, HR. SYS. 2570 / 7. 18. Temmuz 1920) gerekse Mudanya Mütarekesi'nin uygulanma döneminde Yunanlıların bölgenin kaynaklarını tahrip etmeleri (BCA⁶, F. 30.10.0.0. / 204.394.7. 09.01.1923) bölgenin kısa sürede rehabilitasyonunu sağlayacak özel idari bir yapılanma lüzumunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim 19 Şubat 1934 tarih ve 2/150 numaralı kararname ile Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale mıntıklarında nafia ve iskân işlerinin esaslı bir surette tanzim ve idaresi için 1164 numaralı Kanunun hükmüne göre mezkûr mıntıkada "Trakya Umumî Müfettişliği" adı ile bir umumî müfettişlik oluşturulmuştur.⁷ (RG 27 Şubat 1934, S. 2640, s. 1.) Trakya Umûmi Müfettişliği Doğu Trakya'nın kalkınmasını sağlamaya yönelik bir örgütlenme olduğu kadar özellikle İtalya ve Almanya eksenli yayılcılık siyasasından duyulan endişe (Çelebi, 2015: 111) çerçevesinde bölgenin askeri anlamda güçlendirilmesini amaçlayan bir işlev de üstlenmiştir. Müfettişlik bölgede sosyoekonomik, demografik, kültürel ve askeri alanlarda faaliyetler yürütmüştür. Bu bağlamda çalışmamızın öznesini oluşturan Edirne ve çevresindeki taşkınlar konusunda yerel ve merkezi kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması, önlemlerin alınması çerçevesinde belirleyici bir üst yapı niteliği kazanmıştır. Çalışma içinde Trakya Umûmi Müfettişliği görevlerinde bulunanların bölgeye ilişkin raporlarının yanı sıra müfettişliğin taşkınlara yönelik faaliyetleri Cumhuriyet Arşivi'ndeki vesikalardan yararlanılarak ortaya konmuştur.

³ Bu konuda yeni bir çalışma için bk. Törel, 2012: 237-252.

⁴ Trakya'da İslam ahaliye yapılmakta olan tazyikattan bahisle hicretin önüne geçilmesinin temini için İstanbul yönetiminin girişimleri için bk. BOA. HR. SYS. 34.54.3., BOA. BEO. 4692-351890. 12.M.1339. Demografik hareketlilik için ek olarak bk. BOA. BEO. 4667-350016. 7.R.1339.

⁵ Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi

⁶ Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi

⁷ Trakya Umûmi Müfettişliğinin ihdas edilmesinin ardından 18 Mart 1934'te İstanbul milletvekili İbrahim Tali (Öngören) Bey ilk müfettiş olarak tayin edilmiştir. Bk. BCA. F. 30.18.1.2. / 43.15.7. 18 Mart 1934. Daha önce Elazığ, Urfa, Bitlis, Hakkâri, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Van vilâyetlerini kapsayan I. Müfettişlik görevinde de bulunan İbrahim Tali Bey'in sağlık sorunları nedeniyle görevi bırakması üzerine İzmir Valisi Kâzım (Dirik) Bey 9 Ağustos 1935'te müfettişlik görevine atanmıştır. Bk. BCA. F. 30.18.1.2. / 57.64.1. 9 Ağustos 1935. Kâzım Bey'in 3 Temmuz 1941'de vefat etmesinden sonra bir süre vekâleten devam ettirilen göreve 18 Haziran 1943'te I. Umûmi Müfettişlik görevinde bulunan Abidin Özmen getirilmiştir. Bk. BCA. F. 30.18.1.2. / 102.44.19. 18 Haziran 1943. Özmen 1947'de umûmi müfettişlikler işlevsiz bir duruma gelene kadar görevini devam ettirmiş 31 Aralık 1947'de istifasıyla Trakya Umûmi Müfettişliği fiilen sona ermiştir.

4. Genç Cumhuriyetin Doğal Afetlerle Sınanması

1930-1945 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye deprem ve seller başta olmak üzere sık sık doğal afetlere maruz kalmıştır. 1929'da Trabzon'un Of ve Sürmene ilçeleriyle Rize'de yaşanan sel ve heyelan felaketi, 1930'da Hakkâri'de yaşanan 7.2 şiddetindeki deprem, 1939'da Erzincan merkezli yaşanan 7.9 şiddetindeki deprem, 1940 Ocak ayında Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesinde yaşanan sel felaketi, 1940 Nisan ayında Amasya'daki sel felaketi, 1940 Aralık ayında Edirne, Bursa, İzmir'de yaşanan sel felaketleri, 1942'de Tokat Erbaa merkezli 7.0 şiddetindeki deprem, 1943'te Samsun Ladik merkezli 7.2 şiddetindeki deprem ve 1944'te Çankırı Çerkeş merkezli 7.2 şiddetindeki deprem ülkenin kısa sayılabilecek bir zaman diliminde yaşadığı doğal afetlere örnek oluşturmuştur. TBMM VI. Yasama Dönemi Elâzığ milletvekili Fazıl Ahmet Aykaç kaleme aldığı "*Tabiatla Harp*" başlıklı makalesinde "... *Bütün manasıyla harbediyoruz; hem de tek mil kahrını bir yere toplayarak suçsuz zavallılar üzerine saldırmış bir tabiatla!... Seylap zelzele ile ittifak etti, yağmur, kar ve soğuk ise hâlâ yersizlik, vasıtasızlık filan gibi nice afetle el birliği etmiş bulunuyor.*" (Cumhuriyet, 9 Kânûnusânî 1940, S. 5626: 3) sözleriyle durumu betimlemiştir. Edirne ve yakın çevresi de bu dönemde Meriç, Tunca, Arda ve Ergene nehirlerinin neden olduğu sel felaketi ve taşkınlara tanıklık etmiştir. Bölgede meydana gelen su eksenli afetlerden dolayı üretim, ulaşım, enerji alanları başta olmak üzere tarihi eserler ve yerleşim düzeni olumsuz yönde etkilenmiştir.

4.1. 1931 ve 1932 Yılı Taşkınları

16 Şubat 1931'de Lodos nedeniyle karların erimesi ve yoğun yağış Meriç, Tunca ve Arda nehirlerindeki su seviyesini yükselterek taşkına neden olmuştur. Edirne'de düşük rakımlı yerleşim alanları olan Göl, Yeniimaret ve Ayşekadın mahalleleri sularla kaplanırken elektrik fabrikasının da durumdan etkilenmesi nedeniyle kentte elektrik kesintisi yaşanmıştır (Vakit, 17 Şubat 1931, S. 4710: 1). Toplamda 688 ev ve dükkân su altında kalırken, 16 ev tamamen, 76 ev kısmen, 72 sokak duvarı bütünüyle yıkılmış 2 evin çatısı ve samanlıkları hasar görmüştür. Ambarlarda ve dükkânlarda sel nedeniyle 7.939 lira değerinde zehâir ile sebze, meyve bahçelerinde bulunan 23.290 lira değerindeki ürün heba olmuştur. Taşkından Edirne vilâyetindeki 4.393 dönüm buğday, 2.913 dönüm kızılca, 5.669 dönüm arpa, 5588 dönüm çavdar, 100 dönüm kaplıca, 501 dönüm bakla, 160 dönüm afyon, 12 dönüm bezelye, 5 dönüm ıspanak, birer dönüm marul ve sarımsak, 531 dönüm çeşitli ürünlerin ekili olduğu arazi etkilenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.818.40. 3-4. 25 Şubat 1931). Taşkın nedeniyle Edirne-Bulgaristan ve Edirne-İstanbul demiryolu da hasar görmüştü. Bu yüzden Avrupa Ekspresi Svilengrad istasyonunda bekletilirken İstanbul çıkışlı trenler de ancak Uzunköprü'ye kadar ulaşabilmişlerdi (Vakit, 18 Şubat 1931, S. 4711: 1). Taşkına tanıklık eden bölgenin yaşlı sakinleri yaklaşık 40 yıldır böyle bir afetle karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir (Vakit, 19 Şubat 1931, S. 4712: 1). Bulgaristan resmi görevlilerinin nehirlerdeki yükselişi önceden haber vermesi sayesinde kentin taşkın sahası içinde bulunan meskûn mahalleri önceden boşaltılmış böylece herhangi bir can kaybı yaşanmamıştır (Vakit, 22 Şubat 1931, S. 4713: 8). 24 Şubat 1931'de başlayan kar yağışı sonucunda bölgedeki nehirlerin su seviyesinin yükselmesi yeni bir taşkına neden olmuş ve kentin düşük rakımlı bölgeleri yeniden su altında kalmıştır (Vakit, 26 Şubat 1931, S. 4717: 8). Sel sularının tehdidinde maruz kalan Bosnaköy'e il özel idaresi tarafından gıda yardımı sağlanmıştır (Vakit, 3 Mart 1931, S. 4722: 4).

7 Haziran 1931'de Meriç ve Tunca nehirlerinin yoğun yağışlar neticesinde yataklarından taşmalarından dolayı İpsala'da 154.000 dönüm tarla, otlak ve meralık alanla Meriç kazasında yaklaşık 40.000 dönüm ürün ve çayır mahvolmuştur (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.819.13. 3. 20 Haziran 1931). Taşkından zarar görenlerin büyük bölümü bölgeye birkaç yıl önce iskân edilmiş olan göçmenlerdi ve henüz meskenlerinin ve arazilerinin taksitlerini

ödemeye devam etmekteydiler. Yaşanan gelişmeler üzerine yerel yönetim göçmenlerin ödemek zorunda oldukları taksitlerin ertelenmesini, Kızılay tarafından afetzedelere gerekli yardımların yapılmasını ve her yıl yinelenen taşkınlara yönelik esaslı önlemlerin alınmasını Nafia Vekâleti'nden ve ilgili kurumlardan istemiştir (Milliyet, 10 Haziran 1931, S. 1913: 1). Bu isteklerin bazıları karşılanmışsa da taşkınların önüne geçilmesine yönelik önlemler konusunda önemli bir gelişme olmamıştır.

10 Aralık 1931'de yoğun yağışların ardından Edirne'den geçen Arda, Tunca ve Meriç nehirlerinde su seviyesinin yükselmesiyle gelişen taşkınlar kentin Kazanova, Gazimihal, Kirişhane, Sarayıçi, Yıldırım ve Yeniimaret mahallelerini etkilemiş, can kaybı olmamasına karşın evler zarar görmüştür. 257 ev kayıklarla tahliye edilmiş, afetzedelere barınma ve gıda yardımı sağlanmıştır (Milliyet, 15 Kânûnuevvel 1931, S. 2100: 1). Sel suları demiryolu ulaşımını aksatmış, İstanbul çıkışlı posta treni Uzunköprü'de, ekspres tren ise hattın Yunanistan'daki bölümünün zarar görmesi nedeniyle Kuleli'de kalmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.819.20. 5. 26 Aralık 1931). Taşkın nedeniyle gayrimenkul ve menkul kalemlerinde yaklaşık 160.000 kuruşluk bir zarar oluşmuştur. Edirne ile Uzunköprü arasındaki arazi tamamen suyla kaplanmıştır (Milliyet, 13 Kânûnuevvel 1931, S. 2098: 6). Bunların dışında 846 dönüm buğday, 1.030 dönüm çavdar, 15 dönüm soğan, 1.354 dönüm arpa, 416 dönüm kızılca, 2 dönüm maydanoz, 50 dönüm fasulye, 28 dönüm kereviz, 51 dönüm pırasa, 106 dönüm lahana, 198 dönüm ıspanak, 74 dönüm bezelye, 78 dönüm bakla, 34 dönüm sarımsak, 86 dönüm marul ve 12 dönüm tütün ekili arazi taşkından etkilenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.819.20. 3. 26 Aralık 1931). 1931 yılı sonu itibarıyla Edirne ve periferisinde nehirlerin neden olduğu afetleri önlemeye dönük kayda değer bir adım atılmamış, oluşan zararın tespiti ile yardım çalışmalarının organizasyonu ile yetinilmiştir. 1 Ocak 1932'de Lodosun etkisiyle eriyen karların Meriç ve Tunca nehirlerinde su seviyesini yükseltmesi ile oluşan taşkın bölgeyi etkilemiş ancak kayda değer bir hasar yaşanmamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.820.1. 2. 9 Ocak 1932). Edirne konusu tamamen sularla kaplanırken karayollarında yarım metre yüksekliğe ulaşan sular ulaşımında güçlükler yaratmıştır (Milliyet, 3 Kânûnusânî 1932, S. 2119: 3).

1931 ve 1932 yılında Edirne vilâyetinde meydana gelen taşkınlar geçimini ağırlıklı olarak toprağa ve hayvancılığa dayalı üretim etkinlikleriyle sağlayan (BBİGM, 1935: 53-54, 70, 84-85, 100) üreticiler için zorlu bir deneyim olmuştur. Taşkınlar nedeniyle yüzlerce dönüm arazinin sular altında kalması sonucunda pek çok ürün iktisadi değerini yitirmiştir. Bölgedeki boş arazilerin tarımsal üretime kazandırılması ve nüfusun artırılması bağlamında bölgeye yerleştirilen göçmenler de taşkınların olumsuz sonuçlarıyla karşılaşmışlar kısa sürede üretici duruma geçmesi beklenen bu topluluklar için yeni devlet desteği ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Öte yandan bölgedeki tarımsal ve hayvansal ürünlerin İstanbul'a kısa sürede ulaştırılmasını sağlayan böylece vilâyet ekonomisi için yaşamsal bir niteliğe sahip olan demiryolu ulaşımının aksaması tarımsal ve ticari hayatı olumsuz etkilemiştir. Taşkın nedeniyle kente elektrik sağlayan fabrikanın devre dışı kalması sanayi üretimini durdurmuş, şehir içi ulaşımın aksaması iktisadi hayatta da sorunlara neden olmuştur. Atatürk'ün 25 Aralık 1930'daki Edirne'yi de kapsayan Trakya gezisi sonrasında Ergene Nehri'nin temizlenerek bir kanal yapılması yolundaki istemine (BCA. F. 30.10.0.0. / 2.10.2. 8. 20 Ocak 1931) ve yaşanan olumsuzluklara rağmen merkezi ve yerel yönetimin çabaları, zararın istatistikî verilerini saptama ve palyatif çözümler üretmenin ötesine geçememiştir. Bu olgunun arka planında 1929 Buhranı'nın küresel sonuçlarının Türkiye'nin ekonomik ve mâlî yapısı üzerindeki olumsuz etkileri ve bu bağlamda bütçelerde görülen daralmaların (Öner, 1994: 24) ve bayındırlığın suyla ilgili yatırım boyutunda ağırlığın sulama faaliyetlerine verilmesine karşın taşkınların önlemesine daha az kaynak ayrılması bulunmaktadır (Tekeli & İlkin, 2009: 290-292).

4.2. 1935 ve 1936 Yılı Taşkınları

27/28 Ocak 1935 Pazartesi gecesini yağın şiddetli yağmur ve Balkanlarda eriyen karlar nedeniyle Meriç ve Tunca nehirleri saatler içinde taşmış, kent merkezinde Gazimihal, Türkoğlu, Tabakhane, Kirişhane, Kurthoca bölgelerinde 300 kadar ev su altında kalmış, aralıksız devam eden çalışmalar sayesinde meskenler tahliye edilerek afetzedeler barınma imkânı sağlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 4. 10 Şubat 1935). Kentteki Yıldırım Beyazıd, Süleymaniye, Şah Melek ve Kasımpaşa camileri gibi dini mabetler de selden hasar görmüştür. Evkaf Umûm Müdürlüğü söz konusu ibadethanelerin temizlenmesi için harekete geçmiştir (Akşam, 30 Kânûnusânî 1935, S. 5849: 2). Taşkının etkili olduğu bölgelerde ahşap ve kerpiç malzemeyle inşa edilen Gazimihal'de 8, Kirişhane'de kasap Yuda, terzi Rey ve İsak Kohen'in evleri, Talatpaşa Mahallesi'nde cambaz Mehmet'in, Mecit'in ve Karacaovalı Hüseyin'in evleri (Akşam, 31 Kânûnusânî 1935, S. 5850: 13), Türkoğlu ve Kurthoca'da da 6 ev kısmen yıkılmıştır. Yeniimaret Mahallesi'nde 30 yaşlarındaki Fatma adında bir kadın bir saat kadar süren şiddetli yağmur sonucunda yıkılan evinin duvarı altında kalarak hayatını kaybetmiştir (Milliyet, 29 Kânûnusânî 1935, S. 3223: 7). Şehir içindeki şose bozulmuş, Edirne-Karaağaç arasındaki alan, bir un fabrikası, birkaç zahire ve un deposuyla nehirlere yakın tarım arazileri taşkından etkilenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 15. 10 Şubat 1935). Bahçe ve tarım arazilerindeki zararın 11.160 lira düzeyinde tahmin edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 6. 10 Şubat 1935). Selden zarar gören yoksullara Cumhuriyet Halk Partisi ve Kızılay tarafından sıcak yemek temin edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 16. 10 Şubat 1935). Kente elektrik sağlayan fabrikayı kısmen su basması sonucunda elektrik kesilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 3. 10 Şubat 1935). Taşkından ötürü Bulgaristan'ın Mustafapaşa-Kadıköy ve Edirne'nin Maraş Kapısı civarında demiryolunda oluşan hasardan dolayı tren seferleri dururken Edirne-Karaağaç demiryolunun yaklaşık iki yüz metrelik bölümünde rayların altındaki dolgu malzemesinin sel suları tarafından sürüklenmesiyle raylar bir-iki metre yükseklikte boşlukta asılı kalmıştır (Akşam, 31 Kânûnusânî 1935, S. 5850: 1). Bulgaristan ile olan demiryolu bağlantısı ise aktarma yoluyla gerçekleştirilmiştir. Kırsal alanda Edeköy ve Bosnaköy ovaları suya gömülürken güç durumda kalan Bosnaköy'e gıda ve yakacak yardımı yapılmıştır (Cumhuriyet, 30 Kânûnusânî 1935, S. 3847: 3). Afetzedelere Kızılay'dan 240 ve Trakya Umûm Müfettişliğinden 100 olmak üzere toplam 340 lira yardım sağlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 4. 10 Şubat 1935).

Trakya Umûmi Müfettişliğinin bölgede yaptığı incelemeler sonucunda kerpiç ve ahşap malzemedan yapılmış, bir veya iki odalı 76 evin yıkıldığı saptanmıştır. Temel ve duvarlarının kerpiç olmasından dolayı su alarak yumuşayan bazı evlerin durumu ise kritik olarak değerlendirilmiştir. Selden etkilenenlerin (nehir kenarı ve civarındaki alçak yerlerde ikamet edenlerin) şehrin daha yüksek ve havadar yerlerine iskânlarının gerekli olduğu yerel yönetim tarafından Dâhiliye Vekâleti'ne bildirilmiştir. 30 Ocak 1935'te Meriç'te su seviyesi 220 cm düşerek nehir kendi yatağına çekilmiş, (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 6. 10 Şubat 1935) halk evlerine dönmeye başlamış, bölgedeki ulaşım açısından önem arz eden bazı köprülerde meydana gelen hasar durumu Trakya Umûmi Müfettişliğince Nafia Vekâlet'ine iletilmiştir. Bu arada bölgede gerçekleştirilen incelemeler sonucunda taşkın esnasında su seviyesinin 5 metreyi aştığı saptanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.821.13. 11. 10 Şubat 1935).

1935 yılında meydana gelen taşkınların sonuçları dikkatle incelendiğinde kentteki yapıların inşa edildikleri malzeme ve tekniğin taşkınlarla karşısında yetersiz olduğu görülmüştür. Vilâyetin en önemli gelir kaynağı olan tarım üretimi bir kez daha taşkına teslim olmuş, üreticiler önemli kayıplara uğramıştır. Kentin ulaşım alt yapısının sular altında kalmasıyla özellikle tarım ürünlerinin ihracı sekteye uğramış, vilâyet ekonomisi bu durumdan

olumsuz etkilenmiştir. Şehir içindeki tarihi değeri olan mabetler de taşkından etkilenmiş ancak gerek yerel gerekse merkezi yönetimin duyarlılığı sayesinde korunabilmeleri mümkün olmuştur. Parti-devlet ayrımının ortadan kalktığı bu dönemde selden zarar görenlere yönelik ilk yardım faaliyetlerinde CHP aktif olarak yer almıştır. Ancak bir kez daha taşkınların yinelenmesini önleyecek tedbirler alınmamış, istatikselsel raporların hazırlanarak merkeze iletilmesiyle yetinilmiştir.

19 Mart 1936'da Balkanlar, Edirne ve çevresinde etkili olan şiddetli yağışlar neticesinde Meriç Nehri 235 cm'den 490 cm'ye Tunca Nehri ise 191 cm'den 445 cm'ye yükselerek taşkına yol açmıştır. 20 Mart 1936 itibarıyla kentin Yeniimaret, Ortaimaret, Tabakhane, Darülhadis, Süleymaniye, Küçükpazar, Uzunkaldırım, Kasımpaşa bölgesindeki meskenler herhangi bir olumsuzluğa karşın tedbir amaçlı tahliye edilmiştir (Akşam Postası, 21 Mart 1936, S. 1511: 2). Gazimihal, Doğan ve Kirişhane mahallelerinde 50 mesken su altında kalırken, mesken sakinleri kurtarılarak güvenli alanlara taşınmışlardır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.822.18. 2. 25 Mart 1936). Keşan ilçesinde Suludere Köprüsü yıkılırken Edirne-Karaağaç arasındaki ulaşım da kesintiye uğratmıştır (Ulus, 20 Mart 1936, S. 5258: 1). Taşkından ötürü İstanbul-Edirne demiryolu taşımacılığında aksamalar yaşanmıştır. 21 Mart 1936'da yağışların yeniden başlamasıyla gelişen taşkında Bosnaköy'deki 278 meskenden 200'ü, Kazanova, Kırkkavak, Kirişhane, Karaağaç, Demirtaş bölgeleri su altında kalmıştır. Tunca nehri boyundaki İnesi, Hatip, Değirmenyeri ve Avarız ovaları, Karacaköy Numune Çiftliği, Sarayıçi ve Taşbahçeler bölgeleri de durumdan etkilenmiştir (Ulus, 22 Mart 1936, S. 5260: 6).

4.3. 1937 ve 1938 Yılı Taşkınları

Kâzım Dirik, 9 Ağustos 1935'te Trakya Umûmi Müfettişi olmasının ardından bölgenin sosyoekonomik, kültürel ve demografik yapısını iyileştirmeyi-geliştirmeyi hedefleyen çalışmalar yapmış (Batı, 2008: 85-107) bu bağlamda kronik bir nitelik kazanan taşkın sorununun üzerine de eğilmiştir. Buna rağmen ancak 1937'den itibaren yaşanan taşkınlar karşısında, istatikselsel veriler oluşturmanın ötesine geçilerek sorun tüm boyutlarıyla ortaya konmuş ve merkezi yönetime çözüm önerilerini de içeren kapsamlı bir bildirimde bulunulmuştur. 1937 başlarında Trakya Umûmi Müfettişi Kâzım Dirik, Başbakan İsmet İnönü'ye Trakya'nın genel durumu ve yapılması gerekli işleri içeren bir rapor sunmuştur. Bölgedeki nehirlerin yarattığı sorunlar ve bunların önlenmesine yönelik kapsamlı önerilerin de yer aldığı raporda; Meriç Nehri'nin etüdüne başlanması, Edirne'nin tarihi yapılarının, köprülerinin taşkın ve yıkılma tehlikesinden kurtarılması için hiç olmazsa Arda Nehri'nin eski mecrasına döndürülmesi, bu bağlamda etütler yaptırılarak gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.477.7. 15, 17. 26 Ocak 1937). Aynı raporda Edirne'nin hemen güneyinde Meriç Nehri'nin yarattığı taşkın tehlikesinden dolayı 278 haneli Bosnaköy'ün Meriç'in doğusundaki çiftliklerden birine taşınması ve bunun için arazinin istimlak edilmesi de öngörülmüştür. Arazinin köylüye borçlanma yoluyla devredilmesi ve köyün eski gereci ile yeni bir plan altında yeni yerinde inşası planlanmıştır. Bunun için ortalama 40.000 liralık bir maliyet hesaplanmış ve söz konusu maliyetin çıkarılacak toprak kanunu hükümlerine bağlı bir geri ödeme yöntemiyle karşılanması teklif edilmiştir. Edirne'nin içinde Tunca'nın bastığı mahallelerin planlı bir tarzda kaldırılması için ilk etapta 15.000 liralık bir ödeneğe gereksinim duyulduğu belirtilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.477.7. 19. 26 Ocak 1937). Ancak rapordaki isteklerin karşılanması konusunda hükümetten gerekli destek sağlanamamıştır. Trakya Umûmi Müfettişliği'nin yaklaşık bir yıl sonra merkezi hükümetten bölgedeki çeşitli hizmetlerin gerçekleştirilmesi bağlamında talep ettiği tahsisat cetvelinde Bosnaköy'ün Tayakadın Çiftliği arazisine taşınabilmesi için sağlık kaleminden 50.000 liralık bir ödenek isteminde bulunması sürecin istenilen hızda işlemediğini göstermiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.480.1. 5. 7 Şubat 1938). Müfettişlik bu durumu dikkate alarak aynı cetvelde

köyün bulunduğu alanda güvenliğini sağlayabilmek adına setler inşa edilebilmesi için Nafia kaleminden 50.000 liralık bir ödenek talebinde bulunmuştur (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.480.1. 6. 7 Şubat 1938). Ancak bu istekler 1940'ta yaşanacak büyük afetin sonuçlarıyla yüzleşilene değin tam anlamıyla karşılanamamış deyim yerindeyse gerçekleştirilmeleri zamana yayılmıştır. Bütçe olanakları, yakın savaş tehdidinden dolayı savunma harcamaları kalemindeki artış⁸ ve bürokratik engeller etkili önlemlerin hayata geçirilmesini geciktirmiştir.

Müfettişlik raporunun İsmet İnönü'ye sunulmasından kısa bir süre sonra 9 Şubat 1937'de Meriç ve Tunca nehirlerinde su seviyesi yağışların ve karların erimesiyle 490 cm'ye ulaşmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.823.16. 3. 18 Şubat 1937). Nehirlerin yataklarından taşması sonucunda Gazimihal Bölgesi'nde Gazimihal Mahallesi tamamen, Tabak Secaettin ve Süpürgeciler mahalleleri kısmen, Ayşekadın Bölgesi'nde Talatpaşa Mahallesi tamamen, Hocabeyli, Kavaklı, Evliya Kasımpaşa ve Ali Kuş mahalleleri kısmen, Manyas Bölgesi'nde Türkoğlu ve Türkhoca mahalleleri tamamen, Yeniimaret Bölgesi'nde Saraçhane Caddesi'nin bir kısmı Karaağaç Köprüsü ile Göl Mahallesi'nin bir kısmı, Karaağaç Caddesi'nin Karaağaç Köprüsü ile şehir istasyonu arasında kalan kısmı su altında kalmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.823.16. 2. 18 Şubat 1937). Karaağaç yolu ile Karaağaç-Edirne demiryolu da ulaşımına kapanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.823.16. 3. 18 Şubat 1937).

Kentte tarihi ve mimari değeri olan, 1452'de Hadım Şehabettin Paşa tarafından yaptırılan Saraçhane Köprüsü, Tunca kıyısında bulunan II. Beyazıd, Süleymaniye ve Kasımpaşa camileri gibi dini yapılar da taşkından etkilenmiştir (Son Posta, 12 Şubat 1937, S. 2348: 3). Ancak tahribatın bu yapılarla sınırlı olmadığı yapılan incelemelerden sonra anlaşılmıştır. 1414'de Çelebi Sultan Mehmed tarafından yaptırılan Bedesten, 1560'ta Mimar Sinan tarafından inşa edilen Ali Paşa Çarşısı ve Mimar Davut tarafından inşa edilen Arasta da taşkında hasar görmüştür. Ali Paşa Çarşısı'nın giriş kısmında yer alan tonozlardaki hasar nedeniyle bu bölüm halka kapatılmış, belediye onarım çalışmalarına başlamıştır. Bedesten de Trakya Umûmi Müfettişi Kâzım Dirik'in gözetiminde bir fen heyeti tarafından yapılan incelemeler sonucunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden yapının onarımı için 10.000 liralık ödenek istenmiştir. Ayrıca vilâyetçe bir kurul oluşturularak yapının çevresinde sonradan inşa edilen çirkin eklerin kaldırılması için Kâzım Dirik tarafından talimat verilmiştir. Kentteki tarihi-dini yapıların onarım-restorasyonu için ciddi kaynaklar ayrılması ve konu üzerinde hassasiyetle durulması, tek parti yönetiminin bölgedeki mabetler ve tarihi yapılar konusunda son derece duyarlı olduğunu göstermiştir.

Taşkın kente 28 kilometre uzaklıktaki Taşlı Müsellim'den su sağlayan ve Mimar Sinan tarafından yapılmış olan kanalları da etkilemiş, sel suları kanala karışarak içme suyunun hijyenini bozmuştur (Son Posta, 17 Şubat 1937, S. 2353: 5). Trakya Umûmi Müfettişliği, Nafia Vekâleti'nden yaşanan afetlerin yinelenmesinin önlenmesi için uzmanlardan oluşan bir kurulun bölgeye gönderilmesini istemiştir. 1937 Nisan ayına kadar olan dönemde Meriç, Arda ve Tunca nehirlerinin yol açtığı taşkınlardan dolayı 300 küsur meskenin nakli için ancak 15.000 lira (Kızılay'dan) sağlanabilmiştir. Bu meblağın da 12.613 lira 53 kuruşu ile Kirişhane Mahallesi'ndeki 42 mesken güvenli yerlere nakledilebilmiş geri kalan meskenler ise yeni bir taşkın tehlikesine rağmen taşınamamıştır. İlk yardım safhasındaki insanüstü çaba sayesinde taşkın alanının genişliğine karşın can ve mal kaybı yaşanmamıştır. Belediye tarafından kent içindeki ve kırsal alandaki afetzedelere yardım yapılmış, üç mahallesi sel suları altında kalan Bosnaköy'e de kayıklarla erzak gönderilmiştir. Bosnaköy'ün coğrafi konumu Meriç'in taşkın seviyesinden düşük olduğundan köyün büyük bölümünü oluşturan ve Aşağı Mahalle olarak

⁸ 1939-1943 arası dönemde savunma harcamalarına bütçede ayrılan pay % 45.8 ulaşmıştı (Öner, 1994: 44).

adlandırılan bölge, her taşkında su altında kalmıştır. Köyün kısmen yüksek kesimlerini korumak için topraktan yapılmış olan zayıf bir set ise su seviyesinin 400 cm'yi geçtiği durumlarda işlevsiz kalmıştır. Nitekim Şubat ayındaki taşkında Meriç'in seviyesi 490 cm'ye ulaşarak bir afet halini almış ve yaşanan taşkın sonucunda köydeki toprak sette oluşan gedikler köylülerin yoğun çabasıyla kapatılarak köyün tamamen sular altında kalması önlenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.478.5. 4. 10 Aralık 1937).

Bölgede yaşanan taşkınlar ve olumsuz sonuçları 1937 yılı bütçe görüşmelerinde gündeme gelmiş (TBMM. ZC. D. 5. C. 18. İ. 65: 264), dönemin Nafia Vekili Ali Çetinkaya 1934'te Yunanistan ile yapılan sözleşmenin Yunan parlamentosunda 2 Mayıs 1937'de onaylandığını tarafların Meriç Nehri'nin yol açtığı taşkınları önlemek için üzerlerine düşecek sorumlulukları yerine getireceğini belirtmiştir. Çetinkaya bir komisyon tarafından Meriç Nehri üzerinde yapılacak hususların tespit edildiğini bunların bir plan çerçevesinde hayata geçirileceğini ancak bütçede bu işler için bir ödeneğin bulunmadığını açıklamıştır (TBMM ZC. D. 5. C. 18. İ. 65: 268). Bu noktada Meriç'in ıslahı konusunda Yunanistan ile işbirliğinin zorunluluğu ortaya çıkmakla birlikte sürecin oldukça yavaş işlediği dahası mâlî kaynak yetersizliğinin belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte oluşturulan heyetler çalışmalarına başlamış ve çeşitli saptamalarda bulunmuşlardı. Her yıl tekrar eden bu taşkınların iki nedeni bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi yerel faktörlerdi. Bosnaköy'ün tam karşısında Meriç Nehri'nin ortasında bulunan bir ada nedeniyle nehir iki kola ayrılmaktaydı. Kollardan köye kıyısı olanı köyün aleyhine yatağını genişleterek derinleştirmiş olduğundan taşkın zamanlarında bu bölgedeki su basıncının artmasına ve toprak seti tahrip ederek suların köyü basmasına neden olmaktaydı. İkincisi; Meriç Demiryolu Köprüsü'nün yapımından sonra Arda Nehri'nin yatağını değiştirerek köprüden sonra Meriç Nehri ile birleşmesi durumunu ortaya çıkarmıştı. Böylece eğilimi yüksek olan Arda'nın suları Meriç'ten önce gelerek yatağını işgal etmekte ve getirdiği tortular, çamurlar yatağı doldurarak eğilimin azalmasına ve suların yükselmesine yol açmaktaydı. Meriç Köprüsü'nün akıtılabileceği su miktarı 1.351 metreküp (dakikada) iken yalnızca Arda'nın debisi 1.743 metreküp (dakikada) idi. Meriç'in kendi sularıyla bu rakam 2.000 metreküpün üzerine çıktığından dakikada yaklaşık 650 metreküplük bir suyun çevreye yayılarak taşkına sebebiyet verdiği anlaşılmaktaydı. Kısacası Arda Nehri'nin yatağını değiştirmesi Meriç'in Maraş Köprüsü ile Burgaz Köprüsü arasındaki bölümünün akış rejimini değiştirerek yaşanan tahribatlara neden olmuştu (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.478.5. 5. 10 Aralık 1937).

Nafia Vekâleti 12. Daire Su İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanan bir raporda Bosnaköy'ün taşkınlardan korunması için alınabilecek önlemler şöyle sıralanmıştır.

A. Temel Önlemler

1. Arda Nehri'ni Maraş Köprüsü'nden sonra Meriç'ten ayırarak eski yatağına yönlendirmek ve daha aşağıda tespit edilecek uygun bir noktada Meriç ile birleştirmek.

2. Bu bölüm dâhilinde Meriç'in yatağını temizleyerek düzenlemek ve setlerle tahkim etmek.

B. Yerel Önlemler

1. Temel önlemler hayata geçirilene kadar Bosna köyünü koruyan seti tahkim etmek ve suyu karşı sahile yönlendirebilmek için gerekli düzeneği oluşturmak. Bu önlemler palyatif bir nitelikteydi ve yalnızca bir yıl süre için geçerliydi.

Bosnaköy'ü Meriç'in taşkınlarından korumak için alınacak önlemlerin köye kadar olan bölgeyi taşkınların tehdidinden sakınacağı düşünülmüştür. Söz konusu önlemler çerçevesinde Arda Nehri'nin yatağının değiştirilmesi, setlerin yapımı, köprü ve regülatör gibi aksamın

imalatı gibi masrafların yaklaşık 1,5-2 milyon liraya mâl olacağı öngörülmüştü (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.478.5. 6. 10 Aralık 1937).

Söz konusu raporda alınacak önlemler sayesinde elde edilecek yararlar da belirtilmişti. Buna göre;

1. Edirne'nin büyük bölümünün taşkın riskinden kurtarılması. Taşkın bölgesindeki yaklaşık 446 hanenin kentin yüksek kesimlerindeki alanlara nakil ve iskânları zorunluluğu doğmuştu. Bu bağlamda Kızılay'ın yardımıyla büyük masrafların yapılması yolunda bir tercih benimsenmişti. Böylece belirtilen masraflardan kaçınılabilecekti.

2. Edirne-Karaağaç arasındaki yolun açık kalmasının sağlanması. Bu yol üzerinde bulunan tarihi değeri olan köprülerin yıkılma tehlikesi önlenecekti.

3. Bosnaköy ile Maraş Köprüsü arasındaki verimli arazinin tahribatı engellenecekti.

4. Bosnaköy'ün başka yere nakledilmesinden doğacak masraflarla ortaya çıkabilecek olumsuzlukların önüne geçilecekti.

5. Taşkınların da nedeni olduğu sıtma gibi hastalıklar önlenebilecekti (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.478.5. 6. 10 Aralık 1937).

Bosnaköy'ün 1937'de belirtilen temel önlemler alınmadan güvende olamayacağı yetkililer tarafından dile getirilmiştir. 1932 yılında Mühendis Necip Bey tarafından yapılan incelemeler sonunda bölgedeki yoğun yağışların başlamasından 55 saat sonra Meriç'in yatağından taşıdığı saptanmıştır ancak 1937'de bu süre 22 saat olarak ölçülmüştür. Bu bağlamda bölgede incelemelerde bulunan Nafia Vekâleti 12. Daire Su İşleri Müdürlüğü ivedilikle gerekli tedbirlerin uygulamaya geçirilmesini önermiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 73.478.5. 7. 10 Aralık 1937).

7 Aralık 1937'de Meriç ve Tunca nehirleri yataklarından taşarak Edirne'deki tarihi yapılardan, İkinci Beyazıt, Süleymaniye, Gazimihal, Kasımpaşa camileri ile Tabhane, İmaret, Darüşşifa ve Tıbbiye'yi bölgelerini etkilemiştir. Tarihi yapılarda bulunan eşyanın önceden toplatılarak koruma altına alınması sayesinde tahribat minimum düzeyde kalmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.823.15. 2. 12 Şubat 1937). Ancak Bosnaköy'deki bendin yarıması sonucunda 278 hanenin ¾'ü taşkından etkilenmiş, 4 meskenin yıkılmış 9'unun da duvarları zarar görmüştür. Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti tarafından köyde zarar görenlere verilmek üzere 200 lira ödenek sağlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.824.10. 2/5. 8 Ocak 1938). 25 Aralık 1938'de Meriç ve Tunca nehirlerinin karların erimesiyle taşkına sebebiyet vermesinden dolayı kentin Gazimihal Mahallesi'ndeki 27 mesken sel sularına teslim olmuş, kısmen su baskınına maruz kalan Göl Mahallesi ve Tabakhane Mahallesi'nde ise bazı yapılar hasar görmüş (Tan, 30 Kânûnevvel 1938, S. 1227: 4)⁹ ancak can kaybı olmamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.826.10. 2. 30 Aralık 1938).

1937 yılı Edirne ve çevresinde neredeyse her yıl yaşanan taşkınlar ve bunların toplumsal hayat üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi bağlamında bir dönüm noktası olmuştur. Kâzım Dirik'in kişisel çabalarının¹⁰ da yardımıyla merkezi yönetim bölgeye uzmanlardan oluşan bir heyetle müdahil olmuş, bilimsel veriler ışığında taşkınlarla yol açan faktörler tespit edilmiştir. Heyetlerin çalışmalarının ikinci boyutunu taşkınların neden olduğu tahribatın giderilmesine-önlenmesine yönelik çözüm önerileri oluşturmuştur. Buradaki önemli bir hususta afetlerle ilgili

⁹ Ayrıca bk. Yeni Sabah, 27 Kânûnevvel 1938, S. 234, s. 3.

¹⁰ Kâzım Dirik'in dönemin CHP Genel Sekreteri Recep Peker tarafından Atatürk'e şikâyet edilmesi ve bunların asılsız çıkması burada anılmaya değer. Daha ayrıntılı bilgi için bk. Kılıç Ali, 1998: 118-123.

betimlenen inceleme ve saptamaları yapabilecek uzmanların Trakya Bölgesinde bulunamamış olmasıydı. Şüphesiz bu olgunun arka planında XX. Yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen savaşlar silsilesinin Türkiye'nin insan kaynaklarında yaratmış olduğu tahribat bulunmaktaydı. Öte yandan 1930'ların ikinci yarısından itibaren Avrupa merkezli yakın savaş tehdidi Türkiye'nin güvenlik kaygılarını arttırmış, Boğazlar ve Doğu Trakya Bölgesi'ndeki altyapı çalışmaları ivme kazanmıştır. Bu durum bölgedeki nehirlerin ulaşım, iletişim ve enerji alanlarına yönelik oluşturduğu tehditlere yönelik olarak merkezi yönetimin müdahalelerini de beraberinde getirmiştir. Ancak bütçe imkânlarının sınırlılığı büyük ölçekli ve maliyetli önlemlerin hayata geçirilmesini geciktiren bir faktör olmuştur. Nitekim dönemin Nafia Vekili Ali Fuat Cebesoy 1939 yılı bütçe görüşmelerinde Edirne ve çevresinde Meriç'in yarattığı taşkınlara yönelik önlemlerden bahsederken “...*Fakat tahsisatımız olmadığı için şimdilik bir şey söyleyemeyeceğim. Eğer Meclisi âli böyle bir tahsisat verirse bunun üzerinde faaliyete geçmeği vadedirim*” şeklinde bir ifade kullanmıştır (TBMM. ZC. D.6. C. 2. İ. 18: 305).

4.4. 1940 Yılı Taşkınları

İkinci Dünya Savaşı'na katılmamakla birlikte Türkiye savaşın olumsuz etkilerini toplumsal hayatın her alanında hissetmiştir. Savaşa eşlik eden doğal afetler¹¹ hem merkezi yönetim hem de halk açısından yaşanan zorlukların derecesini daha da arttırmıştır. Burhan Felek “...*Asırlardan beri gelen hükümetlerin ihmalden başka bir alaka görmemiş olan biçare Anadolu köylüsü ve köylerinin maruz olduğu tabii afetleri önlemek vazifesi daha yirmi yaşını bitirmemiş olan Cumhuriyet hükümetine düşüyor...*” sözleriyle durumu betimlemiştir (Tan, 4 Ocak 1940, S. 1591: 3). Edirne ve çevresinde 1940 yılı sonlarında yaşanan büyük taşkın bölgedeki sosyoekonomik yapılanmada, iletişim ve ulaşımında ciddi ölçüde tahribat yapmıştır. 22 Ocak 1940'ta Meriç ve Tunca nehirlerinin yoğun yağış nedeniyle 415 cm'ye yükselmesiyle gelişen taşkın sonucunda Edirne'nin Gazimihal, Yeniimaret, Yıldırım, Kirişhane, Göl mahalleleri ile Karaağaç Yolu ve ekili araziler su altında kalmıştır. Kirişhane Mahallesi'nde 30, Gazimihal Mahallesi'nde 40 mesken durumdan etkilenmiştir. Demiryolundaki hasardan ötürü Karaağaç İstasyonu'na ulaşım otomobillerle sağlanabilmiştir (BCA, F. 30.1.0.0. / 121.770.4. 6. 9 Ocak 1940). Nehirlerdeki yükselişin gözlenmesi sayesinde taşkından iki gün önce etkilenecek bölgelerdeki dini yapılarla meskenler tahliye edildiğinden herhangi bir can kaybı yaşanmamıştır. Afetten etkilenen yerlerde ulaşım askerî araçlar ve kayıklarla gerçekleştirilmiştir (BCA, F. 30.1.0.0. / 121.770.4. 7. 9 Ocak 1940).

7 Nisan 1940'ta başlayan yoğun yağış (Akşam, 8 Nisan 1940, S. 7709: 1) nedeniyle Tunca Nehri 485 cm'ye, Meriç Nehri 475 cm'ye ve Arda Nehri 490 cm'ye yükselerek taşkına yol açmış, suların yüksekliği bazı noktalarda 555 cm'ye kadar ulaşmıştır (BCA, F. 30.1.0.0. / 118.828.8. 6. 9 Nisan 1940). Kentin merkez, Ayşekadın, Manyas, Gazimihal, Yeniimaret mahalleleri ve Bosnaköy'de toplam 1.284 mesken taşkından etkilenmiş bunların yarısı boşaltılmış, yarısı kâgir olduğu için üst katları güvenli kalabilmiştir. Meskenlerin 194'ü tamamen yıkılırken kerpiç olan 203'ü ise tehlikeli bir duruma düşmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.829.13. 2. 30 Nisan 1940). Boşaltılan evlerin sakinleri güvenli yerlere misafir olarak dağıtılmıştır (BCA, F. 30.1.0.0. / 118.828.8. 6. 9 Nisan 1940). Belediye ve Kızılay sayıları 1.248'i bulan (Akşam, 11 Nisan 1940, S. 7712: 4) felâketzedelere yiyecek temin ederken taşkın bölgesinde 15 kayıkla dağıtım ve ulaşım hizmetleri gerçekleştirilmiştir (BCA, F. 30.1.0.0. / 118.828.8. 7. 9 Nisan 1940). Taşkından dolayı Edirne-Karaağaç arasındaki demiryolu erişimi de kesilmiştir (Akşam, 8 Nisan 1940, S. 7709: 8). Bu arada Meriç ve Ergene'nin yükselmesinden dolayı İpsala'nın kenar mahalleleri ve İpsala Ovası da su altında kalmıştır

¹¹ Sadece 1940'ta Amasya'da, Mustafakemalpaşa'da (Bursa), Karacabey'de, Elazığ'da, Kars'ta, Ege Bölgesi'nde meydana gelen taşkınlarda onlarca insanımız hayatını yitirmiş ve büyük ekonomik kayıplar yaşanmıştır.

(BCA, F. 30.1.0.0. / 118.828.16. 2. 13 Nisan 1940). Kazaya bağlı Karpuzlu köyünün¹² Dikilitaş mevkiinde mahsur kalan 50 kişi ve 600 baş hayvana 12 kayak bir motorla gıda ve hayvan yemi temin edilmiştir (Akşam, 12 Nisan 1940, S. 7713: 6). Taşkının neden olduğu tahribatın giderilmesine belediye ve vilâyet hususi bütçesinin yeterli olmamasından ötürü felaketzedeler için kentin uygun yerlerinde meskenler inşa edilebilmesi amacıyla Kızılay'dan 20.000 lira talep edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.829.13. 2. 30 Nisan 1940).¹³

Bosnaköy'deki bendin 500 metrelik bölümüyle evlerin % 5'i taşkın sonucunda yıkılmıştır. Yaşanan afet üzerine köy sakinleri kayıklar ve tombazlarla Hadımağa sahillerine çıkartılmıştır. Afetzedelerin bir bölümü akrabalarının yanına ve göçmen köylerine yerleştirilirken 500'e yakın kadın ve çocuk ise Edirne'de barındırılmıştır. Taşkın bölgesinde bulunmakla birlikte durumları tehlike arz etmeyen felaketzedelere ve hayvanlarına yiyecek yardımı yapılmış, güvenli yerlere nakillerine de devam edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.829.9. 2. 25 Nisan 1940). 1940 yılının Temmuz ayına değin köyün maruz kaldığı sel ve taşkınlardan dolayı 250 küçükbaş hayvan telef olmuş, ayrıca 7.000 dekar tarla, 150 dekar bağ-bahçe su altında kalmış, 7.000 dekar ekili arazi, 150 dekar bağ-bahçe, 500 lira değerinde 5.000 kilogram zahire ile 30 lira kıymetinde 3.000 kilogram ot ve saman zarar görmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.830.29. 3. 23 Temmuz 1940).

20 Mayıs 1940'ta Meriç ve Ergene nehirlerinin neden olduğu taşkında aşağıdaki tablodaki yerleşim alanları etkilenmiştir.

Tablo 1: 20 Mayıs 1940'taki taşkından zarar gören köyler¹⁴

Köy Adı	Dut Bahçesi Dekar	Nadas Dekar	Tarla Dekar	Fasulye Dekar	Pancar Dekar	Çayır Dekar
Saatağacı	-	2.900	-	-	80	500
Adasarhanlı	200	4.000	-	200	-	400
Küplü	4.000	1.500	-	600	-	-
Subaşı	200	1.900	2.600	1.000	-	500
Kadıonduran ¹⁵	-	600	400	-	-	150
Edeköy	1.000	3.000	500	500	100	1.000
Arnavutköy ¹⁶	300	2.000	-	-	-	150
Umurca	200	500	400	-	50	-
Alibey	-	-	-	-	-	-
Karayusuflu	200	400	2.600	-	270	200
Serem	300	1.000	1.000	300	20	-
Lulu ¹⁷	500	370	6.750	-	400	-
Toplam	6.900	17.250	11.650	2.600	920	2.900

¹² Günümüzdeki adı Yenikarpuzlu'dur.

¹³ Ayrıca bk. BCA, F. 490.1.0.0. / 1583.454.1. 7. 28 Eylül 1943.

¹⁴ BCA, F. 30.10.0.0. / 118.830.8. 3. 2 Temmuz 1940.

¹⁵ Günümüzdeki adı Kadıondurma'dır.

¹⁶ Günümüzdeki adı Hasırcı Arnavut'tur.

¹⁷ Günümüzdeki adı Akçadam'dır.

8 Temmuz 1940 tarihli Edirne Valiliği'nin bildiriminde Meriç, Tunca ve Arda nehirlerinin yol açtığı zararın tüm boyutları görülmektedir.

Tablo 2: 8 Temmuz 1940 itibarıyla Meriç, Tunca ve Arda nehirlerinin son taşkınyından etkilenen bölgeler ve neden olduğu hasar¹⁸

Nahiye, Kaza ve Köyler	Seylap ve Tuğyanların Yaptığı Zarar ve Hasarlar										
	Nüfus Zayiati	Hayvan Telefatı (baş)		Suların İstila Ettiği Saha		Hasara Uğrayan		Harap Olan			
		Büyük (adet)	Küçük (adet)	Tarla (dekar)	Bağ-bahçe	Mezruat (dekar)	Bağ Bahçe (Dekar)	Zahire Miktarı (kilo)	Kıymeti (lira)	Ot ve saman miktarı (Kilo)	Kıymeti (lira)
D.Yeniköy				1468		1367				3000	30
Orhaniye			120	200							
Tatar				300							
Karakasım		6	60	350							
Bosnaköy			250	7000	150	7000	150	5000	500		
M.Sofular				150		150					
Hatip				750		500					
Korucu		7	200			1300					
Sazlıdere			371	200	50	1300	50				
İskender			300								
Elçili			400								
Merkez Nahiye Y.		13	1701	10418	200	11617	200	5000	500	3000	30
Edirne Şehir				1300	3065	1150	375	3750	187		
Havsa						500					
Lalapaşa						240					
Sırpsındığı		18	650	7050		420	2000			3000	30
Süloğlu											
Merkez		31	2351	18768	3265	13927	2575	8750	687	6000	60
Uzunköprü				130000		3390					
Meriç				50000	340	16833	340				
Keşan		55		11500		766					
İpsala											
Vilâyet Yekûnu		86	2.351	810.268	3.605	35.456	2.915	8.750	687	6.000	60

¹⁸ BCA, F. 30.10.0.0. / 118.830.29. 3. 23 Temmuz 1940.

1 Haziran 1940-27 Haziran 1940 arası dönemde Edirne'ye düşen yağış miktarı 29 mm olarak ölçülürken 1939 yılının aynı döneminde 96 mm olarak kayıtlara geçmiştir. Son on yılın ortalaması ise 57 mm olarak ölçülmüştür (BCA, F. 30.1.0.0. / 118.830.5. 3. 28 Haziran 1940). Bu durum bölgedeki yağış rejiminin düzensizliğini göstermiştir. Bölgede sonbahar ve ilkbahar mevsimi yağmur dönemi olarak sınıflandırılmıştır. Ancak vilâyette yaşanan büyük taşkınlara yağmur mevsiminin dışında da tanıklık edilmiştir. Nitekim Trakya Bölgesi'nde 30 Ağustos 1940'ta başlayan ve iki gün yoğun biçimde devam eden yağışlar sonucunda Meriç 450 cm, Tunca 420 cm ve Arda 415 cm yükselerek taşkınlara yol açmıştır (Vakit, 3 Eylül 1940, S. 8136: 5). Edirne'de Kazanova, Kirişhane Yıldırım, Yeniimaret ve Bosnaköy'de etkili olan taşkında ciddi bir hasar oluşmamıştır (Son Posta, 10 Eylül 1940, S. 3636: 6). Taşkında neticesinde İpsala'daki bentler yıkılmış, İpsala Ovası tamamen sular altında kalmış, 2.000 arabalık biçilmiş otun dışında herhangi bir mal kaybı kayıtlara geçmemiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.831.18. 2. 13 Eylül 1940). Edirne milletvekillerinden Fatma Memik ve Faik Kaltakkıran'ın afet bölgesinde yaptıkları incelemeler sonunda Meriç kazasına bağlı 120 hanelik Edeköy, İpsala'nın Karpuzlu, Paşaköy, Kumdere, Sarıcaali ve İpsala'nın taşkından etkilendiği tespit edilmiştir. Söz konusu yerlerdeki ekili arazilerdeki ürünler tamamıyla zarar görmüştür. Can kaybı yaşanmamakla birlikte insanlar ve sayısı 75.000'e ulaşan hayvanlar için açlık tehlikesi baş göstermiştir. Bu yüzden Edirne'den hububat tohumu ile hayvan yemi gönderilmesi istenmiştir. Ziraat Bankası'nın selden sonra bölgedeki köylülerin geçmiş yıllardan kalan borçlarını tahsil etmeye kalkışması köylüler açısından durumu daha da zorlaştırmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.831.19. 3. 13 Eylül 1940). Bu arada son taşkınlarda Bosnaköy Meriç sahilinde yıkılan bentlerin onarımı için Meriç Su İşleri Şube Müdürlüğü 37.015 lira 91 kuruş bedelle ihaleye çıkmıştır (Ulus, 8 Eylül 1940: 6). Ancak yağış mevsimi nedeniyle bu türden geçici önlemler sonuç vermemiştir.

11 Kasım 1940'ta Trakya Bölgesi'ni etkisi altına alan ve iki gün aralıksız süren yağışlar sonunda Tunca 490 cm, Meriç 495 cm'ye yükselerek taşkınlara neden olmuştur (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.5. 4. 23 Kasım 1940). Edirne'nin kenar mahallelerinde durumu tehlikeli görülen evler tahliye edilmiş, (Vakit, 11 Teşrinisânî 1940, S. 8203: 1) Yeniimaret, Bostanpazarı ve Kirişhane bölgesi taşkından etkilenmiştir (Son Posta, 12 Teşrin-i Sâni 1940, S. 3697: 7). 11 Kasım 1940'ta suların yüksekliği 5 metreyi aşmış, Edirne-Karaağaç Yolu ulaşımına kapanmıştır. Selden etkilenen yerlerdeki kişilere sandallarla gıda dağıtımı yapılmıştır (Vakit, 12 Teşrinisânî 1940, S. 8204: 2). 13 Kasım 1940 itibarıyla sel nedeniyle can kaybının olmadığı, daha önce taşkınlara maruz kalan Bosnaköy'de 1939'da onarılan setin uç kısmında meydana gelen hasar köye gönderilen su mühendisleri ve 50 işçinin çabalarıyla onarılmıştır (Cumhuriyet, 12 Teşrinisânî 1940, S. 5841: 1).

1940 da yılın sonlarına kadar yaşanan taşkınlar, Edirne ve çevresinde, daha önce olduğu gibi, belirli kentsel ve kırsal bölgeleri etkilemiştir. Bu durum Trakya Umûmi Müfettişliği ile Edirne Valiliğinin taşkınların önlenmesi bağlamında merkezi yönetim nezdindeki girişimlerinin istenilen düzeyde karşılık bulmadığını göstermiştir. Savaş koşullarının şekillendirdiği bütçe kompozisyonundan dolayı önlemler için gerekli kaynak yaratılamamıştır. Bu yüzden sorunun çözümü çerçevesinde yapılması öngörülen projeler hayata geçirilememiş, yeniden iskân politikası ise kâğıt üstünde kalmıştır. Aralık ayında meydana gelen büyük afet nihayet merkezi yönetimi harekete geçirebilmiştir. Kent içindeki bina stokunun ve ulaşım-iletişim altyapısının taşkınlar karşısındaki zafiyeti, kırsal alanda tarım ürünlerinde ve üretimindeki kayıplar toplumsal yaşamın sosyal ve iktisadi boyutlarında sorunlara neden olmuştur.

5. Büyük Felaket

1940 yılı itibarıyla toplamda 130.532 kişinin yaşadığı (BBİGM, 1940: XIV) Edirne ve çevresinde en büyük sel afeti aynı yılın Aralık ayı içinde yaşanmış, haftalar boyu toplumsal hayat sekteye uğratmıştır. 7 Aralık 1940'ta başlayan ve aralıksız devam eden yağışlar neticesinde Meriç, Tunca ve Arda nehirleri 9 Aralık 1940 itibarıyla her zamankinden fazla yükselerek taşkına neden olmuşlardır. Uzunköprü-Karaağaç demiryolunun bazı kesimleri su altında kalırken Uzunköprü'den Yunanistan'a uzanan yol üzerindeki bir köprü yıkılmış, Edirne'ye giden posta treni Uzunköprü'de kalmıştır. Demiryolunun Bulgaristan kısmında Karaağaç-Kumçiftliği arasındaki hat tahrip olmuştur (Vakit, 11 Kânûnuevvel 1940, S. 8233: 2). 10 Aralık 1940 itibarıyla Tunca ve Meriç'teki su yüksekliği 575 cm'ye ulaşarak iki nehrin birleştiği ve yükselmenin devam ettiği görülmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 78. 12 Aralık 1940). Edirne'nin düz ve çukur bölgeleri tamamen sulara gömülmüş, nitekim sular Saraçhane Çarşısı'nın üzerinden geçecek düzeyde yükselmiştir. 45.680 kişinin yaşadığı kentte (BBİGM, 1940: XIV) 1.876 mesken boşaltılırken 150 kerpiç ev kısmen, 180 kerpiç ev ise tamamen çökmüştür (Akşam, Kânûnuevvel 1940, S. 7954: 1). Sadece Ayşekadın'da 1.500 ev tahliye edilmiş, 120'si kısmen 80'i içindeki eşyalar tahliye bile edilemeden yıkılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 78. 12 Aralık 1940). Gazimihal'de 300, Manyas'ta da 76 ev boşaltılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 83. 12 Aralık 1940). Manyas Mahallesi'nde evini terk etmek istemeyen 80 yaşında bir kadının boğularak vefat etmesi dışında bir can kaybı yaşanmamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 81. 12 Aralık 1940). Trakya Umûmi Müfettişi Kâzım Dirik taşkına maruz kalan yerlerde incelemelerde bulunmuş, vali ve emniyet müdürüyle alınacak önlemleri görüşmüştür (Akşam, 11 Kânûnuevvel 1940, S. 7954: 1). Bulgaristan'da suların yükselmeye devam ettiği haber alınarak yeni önlemler için harekete geçilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 82. 12 Aralık 1940). Öte yandan 1.188 kişinin yaşadığı Bosnaköy'de (BBİGM, 1940: 209) suların yükselmeye devam etmesi halinde setlerin dayanamayacağı anlaşılmış, bu bağlamda bir jandarma yüzbaşı ile birkaç jandarma eri altı düz kayıklar ile köye gönderilmiştir. Köylüler bir yandan yakınlarını setlerin üzerine çıkararak güvenliklerini sağlamaya çalışırken diğer taraftan setlerde açılan gedikleri kapatmaya çalışmışlardır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 83. 12 Aralık 1940).

Elektrik fabrikasının bulunduğu bölgede taşkın nedeniyle kesilen elektriğin yeniden verilebilmesi için arazöz ve motopomplarla su seviyesinin düşürülmesine çaba sarf edilmiştir. Ziraat fidanlığı ile şehir istasyonu tamamen suyla kaplanırken fidanlıktaki beş işçi ile yolda kalan altı demiryolu işçisini kurtarmak için polis eşliğinde kayık gönderilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 79. 12 Aralık 1940). Kente ekmek dağıtımı ve sağlık hizmetleri düzenli bir şekilde sağlanabilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 84. 12 Aralık 1940). Bu arada bölgedeki bir başka büyük akarsu olan Ergene'de su seviyesi 5 metreyi aşmış, yağış nedeniyle merkeze bağlı İskender köyünde iki kerpiç ev yıkılırken, Hasanağa ve Oğulpaşa köylerinin bazı kesimleri taşkından etkilenmiş, Oğulpaşa'da bir ev çökmüştür. Kırsal alanda herhangi bir can kaybı bildirilmemiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 79. 12 Aralık 1940).

11 Aralık 1940 tarihi itibarıyla su seviyesi Meriç'te 480 cm'ye, Tunca'da ise 490 cm'ye düşmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 54. 12 Aralık 1940). Kayıklarla ulaşılabilen Yıldırım Mahallesi'nde 300 ev yıkılmış, evini terk edemeyen yaşlı bir adam hayatını kaybetmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 71. 12 Aralık 1940). Un fabrikasına ulaşamadığından fırınlar için gerekli unun tüccarlardan temin edilmesi yoluna gidilmiştir. Bu arada halkevi içtimaî yardım komitesi de vali vekilinin başkanlığında çalışmalarına hız vermiştir. İlk yardım çalışmaları sonucunda ziraat fidanlığı ve istasyonda mahsur kalan işçilerle fidanlığa ait hayvanlar da kurtarılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 73. 12 Aralık 1940). Uzunköprü, Pityon, Karaağaç, Edirne demiryolu ise ulaşım açılammıştır. Karaağaç-Edirne

bağlantı yolu da sular altında kalmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 74. 12 Aralık 1940). Bosnaköy'e ilişkin olarak su idaresi yetkililerinin hazırladıkları raporda 1.000 metre uzunluğundaki eski sette herhangi bir hasar olmadığı ancak 1940 yılında inşa edilen yeni setin 600 metrelik bölümünün yıkıldığı belirtilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 57. 12 Aralık 1940). Meriç'e dik olarak yapılmış olan taş duvar da çökmüş bu yüzden köyün düşük kodlu yerleşim bölgesi taşkına maruz kalmıştır. Bununla birlikte can ve mal kaybı yaşanmamış iki ev tamamen, on ev ise kısmen çökmüş, bölgede bulunan 7 nolu sınır kulesinde mahsur kalan askerler de kurtarılarak köye nakledilmiştir. Meriç ilçesinde bulunan Edeköy sakinleri de taşkından bir tepeye çıkararak kurtulabilmişlerdir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 68. 12 Aralık 1940).

12 Aralık 1940 sabahı suların seviyesinde bir düşüş gözlenmiş, Edirne-Karaağaç yolunda yüksek dingilli araçlarla erişim sağlanmaya başlanmıştır. Ancak Karaağaç yakınlarındaki eski Arda Köprüsü zarar gördüğü için insanların ve yüklerin ulaşımında zorluk yaşanmıştır. Bu yüzden köprünün geçici de olsa ulaşımına elverişli hale getirilmesine çaba sarf edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 57. 12 Aralık 1940). Un fabrikasına da aynı tipteki araçlarla ulaşılarak kentin ekmeçlik un ihtiyacı karşılanabilmiştir. Elektrik fabrikasında taşkının neden olduğu su ve kum birikimi temizlenmeye başlanmıştır. Ancak çalışmaların uzaması durumunda kente su sağlayan ve elektrikle çalışan depoların devre dışı kalacağı ve kentte susuzluğun baş gösterebileceği öngörülerek Nafia Vekâleti'nden birkaç su ve elektrik mühendisi gönderilmesi istenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 58. 12 Aralık 1940).

Kentte kerpiçten yapılmış ve hasar görmüş bazı yapılar yıkılmakla birlikte yeni can veya mal kaybı olmamıştır. Köylerdeki kayıklar toplatılarak kent merkezi ile Yıldırım bölgesi arasında ulaşım temin edilebilmiştir. Şehir içinde altı düz kayıklar ulaşımında büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bu kayıklarla Meriç Köprüsü ile Bosnaköy arasındaki bazı meskenlerden 15 kişi kurtarılmıştır. Her taşkında yaşanan barınma sorunu çerçevesinde 300 felaketzede güvenli yerlerde bulunan dini yapılara yerleştirilmiş (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 60. 12 Aralık 1940) kendilerine belediye tarafından sıcak yemek verilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 57. 12 Aralık 1940). Bosnaköy'e gıda ve sağlık ekipleri gönderilmiş ancak koşullar dikkate alındığında köy sakinlerinin tahliyesinin zorunlu olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda köylülerin bir kısmının Karaağaç'taki göçmen evine bir kısmının da Edirne ve Tatarlar köyüne nakledilmesi mülki makamlarca kararlaştırılmıştır. Ayrıca ulaşımında sağladığı kolaylıklardan dolayı 15 kayık ve sal ihtiyacı için İstanbul'a ve bölgedeki kayıkçı ustalarına sipariş verilmiştir. Edirne-Uzunköprü demiryolunun Edirne-Pityon arasında hasar gören kısmı için her iki taraftan onarım çalışmalarına başlanmıştır. Uzunköprü ile sınır köprüsü arasındaki kısımda 3,5 kilometrelik bir bölüm su altında olduğundan taşkın yol açtığı hasar belirlenememekle birlikte 5-6 gün içinde aktarma ile ulaşımın sağlanabileceği yetkililerce öngörülmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 58. 12 Aralık 1940). Öte yandan Meriç'e bağlı 470 nüfuslu Edeköy'den 170 yurttaşın tahliyesi gerçekleştirilmiştir. Tahliyeler esnasında bir kayığın devrilmesi nedeniyle bir asker hayatını kaybetmiştir. İpsala'da ilk saptamalarda 20 kadar meskenin su altında kaldığı tespit edilmiş (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 50. 12 Aralık 1940) ancak sel sularının çekilmesinden sonra bu sayı 54'e çıkmıştır. İpsala ile İbriktepe arasındaki köprüler hasara uğramış, telefon iletişimi kesilmiş, posta erişimi ise dağ yolundan sağlanabilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 33. 12 Aralık 1940). Kızılay taşkından dolayı muhtaç dururuma düşenler için Edirne vilâyetine 2.000 liralık bir ödenek göndermiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 51. 12 Aralık 1940).

13 Aralık 1940 tarihli raporlarda yağışın kesildiği, su seviyesinin Meriç'te 480 cm, Tunca'da 490 cm olarak ölçüldüğü belirtilmiştir. Yeniimaret Mahallesi'nde en az 200 mesken kullanılamaz hale gelmiş, 300'ü ise yıkılmıştır. Yıldırım Mahallesi'nde suların çekilmesiyle iki kişinin cesedine ulaşılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 47. 12 Aralık 1940). Saraçhane bölgesinde duvarları su çeken evler boşaltılmış, (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 45. 12 Aralık 1940) meskenlerde bulunan eşyaların tahliyesi ile evlerini kaybedenlerin misafir olarak hemşerileri tarafından kabulü temin edilmiştir. Elektrik ve un fabrikalarındaki temizleme çalışmaları sürdürülmüş, Trakya Un Fabrikası'nın faaliyete geçirilmesine dönük çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Bir mühendisin nezaretinde yirmi ustanın çalıştığı Karaağaç Köprüsü'nün öncelikle tek yönlü olarak sonra tamamen açılması öngörülmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 43. 12 Aralık 1940). Büyük gayretler sayesinde 15 Aralık 1940'ta kent ulaşımında önemli bir yere sahip olan Karaağaç Köprüsü'nün onarımı tamamlanarak ulaşımına açılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 39. 12 Aralık 1940). Yunanistan sınırında bulunan Edeköy'de beş kayıkla jandarma tarafından gerçekleştirilen tahliye çalışmalarında sona gelinmiş, 400'den fazla köylü güvenli yerlere taşınmıştır. Bosnaköy'ün boşaltılması için 10. Kolordu'dan vilâyet jandarma komutanlığı emrine 13 altı düz kayık verilerek (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 45. 12 Aralık 1940), vilâyet jandarma komutanının başkanlığında su idaresi mühendisi ve veterinerlerden oluşan bir heyet Bosnaköy'e gönderilmiştir. Bu arada çevre köylerin muhtarları ile valilikte bir toplantı yapılarak Bosnaköy sakinlerinin bir kısmının çevre köylerde geçici olarak iskânı planlanmıştır. Ayrıca köye ekmek, çay, şeker vb. gıda maddeleri, sigara temin edilmiş ve tam donanımlı sağlık ekipleri dönüşümlü olarak köye yönlendirilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 48. 12 Aralık 1940).

14 Aralık 1940 tarihli Trakya Umûmi Müfettişliği raporunda kentteki elektrik fabrikasındaki onarımın uzayacağına anlaşıldığı bu yüzden bölgede olağan üstü askeri yönetim durumuna geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı raporda tüm demiryollarının hasar görmesi nedeniyle en az on gün kente gaz getirilmesinin mümkün olmadığına dikkat çekilerek demiryollarının onarımının tamamlanmasına kadar Edirne'nin karanlıkta kalmaması için kamyonlarla kente gaz sevkiyatı yapılması için ilgili şirketlerle iletişime geçilmesi önerilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 42. 12 Aralık 1940).

15 Aralık 1940'ta suların seviyesi Meriç'te 380 cm'ye, Tunca'da 424 cm'ye kadar düşmüş ancak yağmurun ardından bölgede tipi şeklinde kar yağışı başlamıştır. Kentte selden dolayı evsiz kalan yaklaşık 500 kişi çeşitli yerlere yerleştirilirken, 350 kişi de Karaağaç'taki göçmen evinde misafir edilmiş, sağlık kontrolleri de tamamlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 31. 12 Aralık 1940). Uzunköprü İstasyonu ile Meriç Köprüsü arasında demiryolunu kaplayan suların çekilmesiyle de kuvvetli posta trenleri çalışmaya başlamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 40. 12 Aralık 1940). Bosnaköy'den kayıklarla 500 kişinin daha tahliyesi gerçekleştirilmiş, felaketzedeler öncelikle çadırlara alınarak sıcak içecek ve yemek verilmiş ardından arabalarla çevre köylerde kalacakları yerlere ulaşmaları temin edilmiştir. Köyde kalan hayvanlar için kepek ve saman gönderilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 37. 12 Aralık 1940). Edeköy'deki hayvanların kurtarılması için Uzunköprü'deki tugaydan destek istenmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 37. 12 Aralık 1940). Süloğlu bölgesinde bulunan Geçkinli köyünde 18, Gerdenli köyünde de 2 olmak üzere toplam 20 ev ve samanlığın yıkıldığı saptanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 38. 12 Aralık 1940). Afetzedeler için Kızılay'dan 5.000 lira ile 1.000 kişi için battaniye, fanila, çorap ve pamuklu giysiler talep edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 32. 12 Aralık 1940). Ancak bu istek karşılanmamış sadece İpsala'ya 300, Meriç'e de 350 lira gönderilmiştir.

16 Aralık 1940 tarihi itibarıyla su seviyesi Meriç'te 357 cm'ye, Tunca'da 305 cm'ye düşmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 15. 12 Aralık 1940). Meriç kazasına bağlı Edeköy sakinlerinin tahliyesine devam edilmiş, köydeki 135 meskenin 120'sinin kullanılamaz durumda olduğu anlaşılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 34. 12 Aralık 1940).¹⁹ Bosnaköy'den tahliye edilenlerin çevre köylere ve Edirne'ye gönderilmelerine devam edilmiştir. Bunların bir kısmı kentteki felaketzedelerin yerleştirildiği Karaağaç'taki göçmen evine yönlendirilmişlerdir. Bosnaköy'de yapılan incelemeler sonunda 50'ye yakın hayvanın telef olduğu tespit edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 26. 12 Aralık 1940). Bu arada Kızılay'dan talep edilen paranın kente gönderilmesi, yardım çalışmalarının hızlanmasını sağlamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 30. 12 Aralık 1940). Ancak 2.000 liralık miktar kısa sürede harcanmış ve 5.000 liralık ek bir miktar daha talep edilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 17. 12 Aralık 1940). Uzunköprü-Karaağaç demiryolunun onarımı tamamlanamadığından kentin un ve buğday ihtiyacının Alpullu ve Babaeski istasyonlarına getirilerek oralardan kamyonlarla Edirne'ye ulaştırılması planlanmıştır. Meriç, Uzunköprü ve Keşan'ın un, buğday gereksinimi Edirne'den sağlanmış, (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 27. 12 Aralık 1940) kentteki Toprak Mahsulleri Ofisi'nde ise yalnızca 150 tonluk bir stok kalmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 28. 12 Aralık 1940). Edirne istasyonu ile Karaağaç demiryolunun farklı kesimlerinde meydana gelen bozulmalar ve çökmeler ulaşımdaki olumsuzluğun sürmesine neden olurken, yeni yapılan köprü ve menfezlerinin dar olmasının sel sularının yükselmesine tesir ettiği saptanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 27. 12 Aralık 1940). Bu arada kentteki sanayi üretimi ve gündelik hayat açısından yaşamsal bir yere sahip olan elektrik fabrikasında Nafia Vekâletince gönderilen uzmanlardan oluşan iki heyet vardiyalı şekilde çalışmalarına başlamıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 15. 12 Aralık 1940).

17 Aralık'ta su seviyesi Meriç'te 263 cm'ye, Tunca'da ise 291 cm'ye düşerken zorlu kış koşulları zaman zaman yardım çalışmalarını aksatmıştır. Bosnaköy'deki tahliye çalışmaları, kötü hava koşulları ve nehirdeki buz kütleleri nedeniyle durdurulmuştur (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.10. 9. 20 Aralık 1940). Köyde kalanlar suların çekilmesinin ardından tahliyelerine kadar sağlam kalan evlerine dönmüştür (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.10. 13. 20 Aralık 1940). Felâketzedelerin barınma sorunlarının çözümünde önemli bir yeri bulunan Karaağaç'taki göçmen evinde çıkan yangın ve yeni göçmelerin gelişi, 90'a yakın felaketzedenin Karaağaç Camisi'ne yerleştirilmesiyle çözümlenmeye çalışılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.10. 9. 20 Aralık 1940). 18 Aralık'ta su seviyesi Meriç'te 255 cm'ye, Tunca'da ise 260 cm'ye inerken bölgede sıcaklık eksi 9 derece olarak ölçülmüştür. Bosnaköy'de beş kayıkla koşulların kısa süreli elvermesi sayesinde 350 köylü ve 110 koyun daha tahliye edilebilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.10. 6. 20 Aralık 1940). 19 Aralık'ta su seviyesi Meriç'te 226 cm'ye, Tunca'da 240 cm'ye düşerken, Bosnaköy'deki tahliye çalışmaları suların buz tutmasına rağmen özverili şekilde devam etmiş bu sayede 40 köylü ile 510 koyun daha kurtarılabilmektedir. Böylece köyde tahliye edilecek 40 kadın, 250 erkek ve 150 koyun ve 1.000 kadar büyükbaş hayvan kalmıştır. Bu arada yardım çalışmalarının etkin biçimde yürütülmesinde çok gereksinim duyulan maddi kaynak ihtiyacı çerçevesinde 16 Aralık'ta Kızılay'dan 5.000 lira talep edilmesine rağmen sadece 3.000 lira gönderilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.10. 3. 20 Aralık 1940).

21 Aralık 1940 tarihi itibarıyla Meriç ve Tunca nehirleri normal seviyelerinin de altına düşerek yataklarına çekilmişlerdir. Bosnaköy'de daha önce suların donması nedeniyle durdurulan tahliye çalışmaları da tamamlanabilmiştir. Köyden son tahliye edilenler, eşya ve

¹⁹ Ayrıca bk. BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 29. 12 Aralık 1940.

erzaklarının tamamen nakledilmesine kadar kent merkezinde ikamet ettirilmişlerdir.²⁰ (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 3. 12 Aralık 1940) Köyde kalan eşyaların ve hayvanların emniyeti için beş bekçi ile bir jandarma müfrezesi görevlendirilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 3. 12 Aralık 1940). Edeköy’de bulunan 330 hayvan ve onlara bakmak için köyde kalanların 10 günlük iâşesi kalmış bu bağlamda köyün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Meriç’in daha uygun bir hale dönmesi halinde Yunanistan’ın Sofulu kazası üzerinden yardım olanakları araştırılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.832.9. 4. 12 Aralık 1940). 3 Ocak 1941’de Meriç ve Tunca’nın su seviyesi yükselerek 4,5 metrenin üzerine çıkmış, yaşanan taşkın nedeniyle kent düşük kodlu yerleşim alanlarını yeniden su basmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 119.846.19. 5. 6 Ocak 1941).

Tablo 3: 12 Aralık 1940’tan 25 Aralık 1940’a kadar sel felaketedelerine nüfusa göre yapılan yardım²¹

Bölge	Nüfus	Ekmek	Zeytin Küfe	Peynir-Helva Teneke	Şeker Çuval	Çay	Kömür Çuval	Kepek Torba	Saman Torba	Ot Araba	Sigara Lira	Parça Yardım
Gazimihal	1.521	10.878	8	18			2200					
Ayşekadın	1.298	7.593	10	17-1	25	1	3600	20	40	2	5	
Bosnaköyü	210	2.914	9	8-1							10	
Kıyık	210	674		4-2			500					
Merkez Karakol	1.272	810	1	3-1			500					
Karaağaç	1.368	953	1	3-9			50					
Yeni İmaret	350	3.110	3	7-3			1858				1	
Edirne Museviler	460	1.120	1	6-8	25	0,5	1200					
İpsala												200
Meriç												300
Toplam	6.689	28.252	33	66-25	50	1,5	9.908	20	40	2	16	500

²⁰ Daha sonra Sazlıdere, Tatarköy, İskenderköy, Tayakadın çiftliklerinde misafir edileceklerdi.

²¹ BCA, F. 30.10.0.0. / 118.833.12. 3. 31 Ocak 1941.

Tablo 4: Edirne vilâyetinde 11/12 Aralık 1940'ta yaşanan selde yaşanan kayıp-hasar cetveli²²

Vilâyet	Kaza	Nahiye	Köy	Mahalle	Kadın	Erkek	İnek	Öküz	Dana	Manda	Eşek	Beygir	Koyun	Tavuk	Yıkılan Ev	Hasarlı Ev
Edirne	Merkez	Merkez	-	Gazimihal	1	1	15	20	8	2	5	-	7	-	138	173
Edirne	Merkez	Merkez	-	Ayşekadın	-	1	1	2	3	-	-	-	-	-	69	142
Edirne	Merkez	Merkez	-	Saraçhane	-	-	-	-	1	-	-	6	-	-	15	51
Edirne	Merkez	Merkez	-	Manyas	1	-	5	8	3	-	2	6	5	-	18	43
Edirne	Merkez	Merkez	-	Muradiye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
Edirne	Merkez	Merkez	-	Karaağaç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6
Edirne	Merkez	Merkez	-	Yeniimaret	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	73	50
Edirne	Merkez	Merkez	Bosna	-	-	-	15	1	-	-	1	-	20	-	8	60
Edirne	İpsala	Merkez	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	31	2
Edirne	İpsala	Merkez	-	Ayrılanlı Çi.	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	1	-
Edirne	Meriç	Merkez	Ede	-	-	1	-	1	-	1	2	-	-	-	120	15
Edirne	Meriç	Merkez	Seren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-
Edirne	Meriç	Merkez	Küplü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-
Edirne	Meriç	Merkez	Yusuflu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-
Edirne	Uzunköprü	Merkez	Çalı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Edirne	Uzunköprü	Merkez	Kırkkavak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	58
Edirne	Uzunköprü	Merkez	Beyköyü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Edirne	Merkez	Süloğlu	Geçkinli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-
Edirne	Merkez	Süloğlu	Gerdenli	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-
Edirne	Merkez	Merkez	İskender	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Edirne	Merkez	Merkez	Oğulpaşa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
TOPLAM					2	3	48	32	15	3	11	15	46	-	563	605

1941 yılı Ocak ayı sonlarında Kızılay umûmi müfettişlerinden Erzincan milletvekili Salih Başotaç Edirne'ye gelerek vali Ferit Nomer ile birlikte Meriç'e bağlı Edeköy başta olmak üzere taşkından etkilenen bölgelerde incelemelerde bulunarak felaketzedelere yönelik yardımlarla ilgili görüşmelerde bulunmuştur (Vatan, 29 Kânûnusânî 1941, S. 159: 6). Bu incelemelerden sonra Edeköy'de kalan son hayvanlar da tahliye edilmiş, köyde saman ve otların korunması için iki korucu bırakılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 117.818.14. 2-3. 27 Ocak 1941). Kentteki elektrik fabrikası içinde yer alan motor ve dinamoların onarımı sonrasında ilk denemeler 15 Ocak 1941 itibarıyla yapılmaya başlanmış ayrıca yeni bir taşkın tehdidine karşı fabrika duvarlarla tahkim edilmiştir (Vatan, 13 Kânûnusânî 1941, S. 143: 6). Fabrikadaki bakım-onarım çalışmalarının tamamlanmasıyla Edirne'ye sel felaketinden bir buçuk ay sonra elektrik verilebilmiştir (Vatan, 3 Şubat 1941, S. 164: 6). Kesintinin yaşandığı dönemde kentteki makineli üretim yapan işletmelerin faaliyetlerinin durması kent ekonomisi açısından olumsuz sonuçların doğmasına neden olmuştur.

Dönemin Nafia Vekili Ali Fuat Cebesoy basına verdiği demeçte Edirne Bosnaköy'de yapılan setler sayesinde son taşkında can ve mal kaybının önüne geçilebildiğini belirterek 1941 yılında Edirne vilâyetinde bulunan nehirlerin ıslâh edileceğini açıklamıştır (Vatan, 27 Kânûnusânî 1941, S. 157: 5). Bu açıklama Edirne ve çevresinde neredeyse her yıl yinelenen ve kronik bir nitelik kazanan taşkınlar ve neden olduğu sonuçlar dikkate alındığında merkezi yönetimin sorunun ivedilikle çözümü hususunda yavaş kaldığını göstermiştir. Küresel savaş koşullarının ülkenin iktisadi ve mâlî yapısı üzerinde yaratmış olduğu olumsuzluklar bu yavaşlığı açıklamada bir faktör olabilir. Nitekim 268.476.321 liralık 1940 yılı bütçesinden Nafia Vekâleti'ne 9.047.998 (% 3.37) liralık bir kaynak ayrılabilmiştir (RG, 1.6.1940: 13899). Aslan payı ise % 33.25 ile askeri harcamalara ayrılmış bu rakam çeşitli tahsisatlarla arttırılmıştı. Bu bağlamda merkezi yönetimin savaş dönemi koşulları çerçevesinde taşkınlar karşısında mâlî

²² BCA, F. 30.10.0.0. / 118.833.12. 4. 31 Ocak 1941.

nedenlerle gerekli adımları, önlemleri alma konusunda zorlandığı söylenebilir ancak bu durum savaş öncesi dönemdeki taşkınlarla yönelik efektif önlem alma konusundaki eksikliği ortadan kaldırmamıştır.

23 Ocak 1941 tarihli vilâyet raporuna göre yaklaşık 20 gün boyunca etkili olan taşkınlar sonunda kent merkezindeki on mahallede 147, Bosnaköy’de 8, Meriç kazasının dört köyünde 125 ve İpsala’nın merkez kazası ile yedi köyünde 70 olmak üzere; 350 ev tamamen, kent merkezinde 700, Bosnaköy’de 60, Meriç ve dört köyde 52 ve İpsala ile yedi köyde 2 olmak üzere toplam 814 ev de kısmen yıkılmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 124.883.21. 3. 14 Nisan 1941). Beş yurttaşın yaşamını yitirdiği taşkında (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 8. 26 Mart 1941) çok sayıda küçük ve büyük baş hayvan da telef olmuş, bunların dışında 50.000 liralık bir maddi zarar ortaya çıkmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 9. 26 Mart 1941). Yaklaşık bir buçuk ay boyunca suların altında kalan kent merkezi ve kırsalındaki meskenlerin tedricen yıkılması hasarın sağlıklı bir bilançosunun ortaya çıkmasını önlemiştir. Bu yüzden rakamlarda farklılıklar gözlenmiştir. Nitekim resmi bildirimlerde de bu durum çerçevesinde tahmini çıkarımlar yapılmıştır. Valilik sel felaketinin yol açtığı maddi zararı 187.856 lira olarak tahmin etmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 9. 26 Mart 1941). Kızılay’ın çeşitli zamanlarda gönderdiği 7.000-10.000 lira arasındaki yardım söz konusu zarar karşısında çok düşük kalmıştır.

7 Mart 1941 itibarıyla tüm taşkın alanında 1.229 meskenin su istilasına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bunlardan nehir yatağı üzerinde bulunan ve doğrudan suyun tazyiki ile çökmek üzere olan 147 mesken ile belediye fen ekiplerinin raporu doğrultusunda belirlenen 162 mesken oluşturulan ekiplerce yıkılmıştır. Böylece kent dâhilinde toplam 309 mesken yıkılmış geri kalan 920 mesken sudan etkilenmişse de bunların gerçekleştirilebilecek onarımlarla iskâna uygun hale gelebilecekleri saptanmıştır.

Edirne Valiliği yaşanan felaketin ardından hazırladığı raporda beş önemli noktaya dikkat çekmiştir. Buna göre;

1. Edirne belediye sınırları içinde kalan mahallelerde yıkılan evler taşkın sahası dışında şehir sınırları içinde bulunan güvenli yerlerde yeniden inşa edilmeliydi.

2. Her yıl sellere ve onların yaratmış olduğu hasara maruz kalan merkeze bağlı Bosnaköy, Tayakadın olarak bilinen ve bir İtalyan’a ait olan çiftliğin istimlak edilmesiyle buraya taşınmalıydı.

3. Tamamen harap olan Meriç kazasına bağlı Edeköy taşkından korunabileceği güvenli bir yere nakledilmeliydi.

4. İpsala’da taşkından dolayı yıkılan meskenler ilçenin yüksek bölgelerinde yeniden inşa edilmeliydi.

5. Son taşkından dolayı Edirne’de kent merkezinde 200, Edeköy’de 400 ve İpsala’da 20 nüfus açıkta kalmıştı. Bunların önemli bir bölümünün muhtaç durumda buldukları dikkate alınarak ilkbahara kadar kişi başına 4’er liralık destek sağlanmalıydı (BCA, F. 30.10.0.0. / 124.883.21. 3. 14 Nisan 1941).

Rapor bir eksiklik olmak üzere taşkınların önlenmesinden çok sonuçlarının yarattığı olumsuzlukların kaldırılmasına odaklanmıştır. İşaret edilen hususların hayata geçirilmesi, yasal çerçevede Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâlet’inin sorumluluk alanındaydı. 2848 sayılı kanununun 8. Maddesinin ikinci fıkrasının “B” bendi uyarınca; heyelan, sel ve benzeri felaketslere uğrayanların hükümet kararıyla nakil ve iskânlarından Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti sorumlu tutulmaktaydı. Nitekim Vekâlet başbakanlığa başvurarak taşkın sonucunda yıkılan meskenlerin daha güvenli yerlerde yeniden yapımı, Bosnaköy’ün Tayakadın Çiftliği arazisine

ve Edeköy'ün de birkaç kilometre mesafede yeniden inşasının sorumluluğunun kendisinde olduğunu belirtmiştir. Ancak söz konusu işleri gerçekleştirmek için 300.000 liralık ek bir bütçeye gereksinim duyulduğunu da iletmiştir. Başbakanlık, Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti'nden gelen tezkereyi Maliye Vekâleti'ne yönlendirmiş, (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.30. 2. 15 Nisan 1941) Maliye Vekâleti 14 Nisan 1941 tarihi itibarıyla verdiği yanıtta istenilen ödeneğin temininin mümkün olmadığını bildirmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 124.883.21. 2. 14 Nisan 1941). Bununla birlikte felaketin yinelenmemesi için çeşitli önlemler düşünülmüş ve bunlardan bazıları Ziraat Vekâleti bütçesi üzerinden bir nebze olsun uygulamaya geçirilebilmiştir.

5.1. Önlemler

Gelecekte meskenlerin taşkından korunabilmesi için Nafia Vekâleti aracılığıyla Meriç'in her iki tarafına 2 metre yüksekliğinde ve 10 metre genişliğinde bulvar tarzında setler yapılması, kente en çok su getiren ve Meriç'le birleşerek Tunca'ya yaptığı tazyikle taşkına neden olan Arda nehrine yeni kanallar açılarak taşkın alanının daraltılması planlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 3. 26 Mart 1941). Öte yandan defalarca sel sularına maruz kalan 278 hanelik Bosnaköy'ün taşınması öngörülen Tayakadın Çiftliği 60.000 liraya istimlak edilmiştir. 278 hanelik köyün burada yeniden inşası kararlaştırılmıştır. Evlerin yapımında köyde yıkılacak olan 200'e yakın yapının enkazından yararlanılması düşünülmüştür. Bosnaköy gibi taşkın seviyesinin altında bir yerleşim alanı olan Meriç kazasına bağlı 120 haneli Edeköy'ün de Uzunköprü sınırları içinde bulunan ve istimlak beklenen Salarlı Çiftliği arazisine nakledilmesi planlanmıştır (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 4. 26 Mart 1941).

Tablo 4'te belirtilen ve taşkından zarar gören merkez kazaya bağlı Gerdelli'de 12, Geçkinli'de 18, Beyköy'de 1, Oğulpaşa'da 1, İskender'de 2, Uzunçay'da 2, Meriç kazasına bağlı Seren'de 22, Yusufçu'da 16, Küplü'de 16, İpsala merkezde 32 olmak üzere toplam 122²³ meskenin aynı yerlerde güvenli alanlarda yapılması öngörülmüştür. Böylece vilâyet ve bağlı kaza, nahiye ve köylerde taşkından yıkılan yaklaşık 760 meskenin yeniden inşası planlanmıştır. Evlerin yapımı için bölgenin özellikleri dikkate alınarak dört seçenek oluşturulmuştur. Birinci model ev kâgirdi mesken başına maliyeti 1.880 liraydı (Toplam maliyet ise $760 \times 1.880 = 1.428.800$ lira olmaktadır). İkinci model ev de kâgir olmakla birlikte mesken başına maliyeti 1.066 liraydı (Toplam maliyet ise $1.066 \times 760 = 810.160$ liraydı). Üçüncü ve dördüncü model evlerin niteliği belirtilmemişti ancak üçüncünün mesken başına maliyetinin 365 lira 55 kuruş (toplam maliyeti $365,55 \times 760 = 277,818$ liraydı) ve dördüncünün mesken başına maliyetinin 259 lira 60 kuruş (toplam maliyeti $259,6 \times 760 = 197,296$ liraydı) (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 4. 26 Mart 1941) olduğu dikkate alınırsa son iki modelin kâgir olmadığı düşünülebilir.

Edirne'de inşa edilecek meskenler için üç bölge belirlenmiştir. Birinci bölge; İstanbul-Kıyık caddeleri arasındaki Araplar Mezarlığı denilen 8.040 metrekare büyüklüğünde bir alandı ki buraya ev başına 300'er metrekare tahsisıyla yaklaşık 27 yapı inşa edilebileceği öngörülmüştür. İkinci bölge; Kaleiçi ile Gazimihal'e yakındı. Bir kısmı hazineye ve vakıflara geri kalan bölümü ise şahıslara ait olan 41.959 metrekarelik bu alan önemli ölçüde arsa niteliğindedi Arazinin vakıflara ve kişilere ait olan bölümünün yalnızca 747 metrekare olması maliyet açısından avantaj sağlamaktaydı. Bu bölgeye de 137 yapının inşa edilmesi planlanmıştır. Üçüncü bölge; eski Rum Mezarlığı olarak adlandırılan bir alandı. Buraya da çoğu Kıptilere tahsis edilmek üzere dördüncü model evlerden 146 tane yapılması öngörülmüştür.

²³ Resmi kayıta toplam 111 olarak verilmiştir.

Böylece taşkından dolayı kentte yıkılmış olan 309 meskenin yeniden ve daha güvenli alanlarda yapımı projelendirilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 5. 26 Mart 1941).

Kırsal alanda ise Bosnaköy'ün istimlâk edilmiş olan Tayakadın Çiftliği'ne nakledilmesi için Ziraat Vekâleti'nin göndereceği 31.000 liralık ödenek ile Meriç kazasına bağlı Edeköy'ün Uzunköprü'ye bağlı Salarlı Çiftliği'ne nakledilmesi için arazinin istimlâkına yönelik emir beklenmiştir. Valilik duruma dair raporunu ve arazinin istimlâk edilmesine yönelik teklifini 15 Şubat 1941 tarihi itibarıyla Ziraat, Dâhiliye, Nafia vekâletleriyle Trakya Umûmi Müfettişliğine sunmuştur (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 5. 26 Mart 1941). Öte yandan yaz ekiminin yaklaşmış olduğu bir dönemde arazi dağıtımının hızlandırılması zorunluluğu kendisini dayatmıştır. Taşkında evlerini kaybeden ya da zarar gören yurttaşların yoğun biçimde yerel mülki idarecilere başvurarak bir an evvel evlerinin tamamlanması yolundaki istemleri valilikçe ilgili bakanlıklara iletilmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.21. 6. 26 Mart 1941).

Sel felaketinin üzerinden dört ay geçmesine rağmen taşkından kaynaklı kayıpların telafisi ve meydana gelen hasarın onarımı konusunda ödenek yetersizlikleri nedeniyle palyatif çözümlerin ötesine geçilememiştir. Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti 5 Nisan 1941'de başbakanlığa başvurarak; 11 Aralık 1940'ta gelişen taşkın nedeniyle bölgede 1.691 meskenin su altında kaldığını ve bunlardan 771'nin tamamen yıkıldığını dikkat çekerek, yeniden inşa, onarım, nakil, istimlâk gibi giderler için, evler kâgir olursa yaklaşık 800.000 liraya, kerpiçten yapılırsa 277.000 liraya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.30. 4. 15 Nisan 1941). Vekâlet, iskân bütçesinde söz konusu giderleri karşılayacak ödeneğinin bulunmamasının yanı sıra 1941 mâlî yılı için kendisine ayrılan bütçenin de yetersiz olduğunu bildirerek gerekli ödeneğin vekâlet bütçesine eklenmesini istemiştir (BCA, F. 30.10.0.0. / 118.834.30. 3. 15 Nisan 1941). Ancak yukarıda da belirtildiği üzere Maliye Vekâleti bu isteği geri çevirmiştir.

1940'ın sonunda yaşanan büyük taşkın, yerel yönetimin ilk yardım konusundaki başarısına karşın sorunun nedenlerini ortadan kaldırılması bağlamındaki eksikliği ortaya koymuştur. Nitekim valiliğin hazırladığı raporda afetin nedenlerinden çok felâketzedelerin bölgenin başka yerlerinde yeniden iskân edilmesini öngören bir yaklaşım benimsenmiştir. Bölgedeki yerel kurumların rapor, saptama ve isteklerini dikkate alarak karşılamaya çalışan merkezi yönetim taşkınları önlemeye dönük adımları da hayata geçirmeye çalışmıştır. Yaşanan afetin büyüklüğü ve etkisine rağmen Trakya Umûmi Müfettişliği başta olmak üzere, valilik ve belediyeden oluşan yerel örgütlenmenin sivil ve askeri unsurları afet karşısında görece bir başarı elde etmişlerdir. Böylesine bir felakette can kaybının çok az olmasında yerel örgütlenmenin çabaları ön plana çıkmıştır. Felaketzedelerin barınma, beslenme, giyim sorunlarının çözümünde de yerel örgütlenme unsurları başarılı olmuştur. Ancak ulaşım, iletişim, enerji ve üretim alanlarında afetin neden olduğu olumsuzlukların haftalar boyu devam etmesi, kent merkezi başta olmak üzere çevrede gündelik hayatın felç olmasına yol açmıştır. Felaketin büyüklüğüne karşın ulusal ölçekli bazı basın-yayın organları okuyucularına afeti sıradan bir haber gibi vermişlerdir. Nitekim gazeteci-yazar Selami İzzet Edes Edirne'de yaşanan sel felaketini sıradan bir haber olarak gören basın-yayın organlarını eleştirmişti (İkdam, 12 Kânûnevvel 1940, S. 483: 2).

Sonuç

İnsanlık tarihi boyunca doğal afetlerin toplumların yaşam alanlarında çok boyutlu etkileri olmuştur. Söz konusu etkilerin ölçeği coğrafi konum, afetin gerçekleştiği bölgedeki insan etkinlikleri, toplumun afetlere yönelik örgütlenme gücü-niteliği, insan kaynakları, mâlî kaynaklar gibi etkenlere göre değişiklik göstermiştir. 1930-1941 yıllarını kapsayan dönemde Meriç başta olmak üzere Tunca, Arda nehirlerinin neden olduğu sel felaketi ve taşkınlar, Edirne

ve yakın çevresinde toplumsal yaşamı çok yönlü etkilemiştir. Başta üretim etkinlikleri olmak üzere, yerleşim, enerji, ulaşım ve tarihi yapılar birçok kez sel felaketinin olumsuz sonuçlarıyla karşılaşmıştır. 1929 Buhranı, İkinci Dünya Savaşı, bürokrasideki yapılanma süreci ve ağır işleyiş, yakın geçmişteki büyük ölçekli savaşların insan kaynakları üzerinde oluşturduğu tahribat, yasal düzenlemelerdeki eksiklikler gibi faktörlerden kaynaklanan mâlî, iktisadi, idari sorunlar kısa vadede etkin önlemler alınmasında zorluklar yaratmıştır. Bu tablonun belirleyici olduğu bir çerçevede olanakların elverdiği ölçüde taşkınlara ve sonuçlarına yönelik rehabilite edici adımlar atılmıştır.

Yerel ve merkezi yönetimin resmi kayıtlara ve dönemin basın-yayın organlarına yansıyan politikaları, iki aşamalı bir stratejinin benimsendiğini göstermiştir. İlk adımda sel felaketi ve taşkınlara yönelik müdahale ve ilk yardım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada yerel ve merkezi yapılanmada afetlere yönelik özel bir örgütlenmenin bulunmadığı, müdahalelerin bu aşamada kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Müdahalelerin gerçekleştirilmesinde kullanılan araç ve gereçlerin sınırlı ve iptidai düzeyde olması ilk yardım faaliyetlerinin etkinliğini sınırlamıştır. Betimlenen olumsuzluklara rağmen ilk yardım safhasındaki kurtarma faaliyetlerinin insanüstü olması sayesinde incelediğimiz dönemde yaşanan sel felaketlerinde can kaybı minimum düzeyde kalmıştır. Kızılay'ın yardım faaliyetleri için gerekli kaynağın çok cüzi bir miktarını karşılayabilmesi söz konusu faaliyetlerin etkinliğini ve kalıcılığını olumsuz yönde etkilemiştir.

İkinci aşamada yerel ve merkezi yönetimin yaşanan afetlerin yinelenmesini önlemeye yönelik politika ve uygulamaları ön plana çıkmıştır. Arşiv kayıtları bize bu aşamada merkezi yönetimin ağırlıklı bir rol oynadığını göstermiştir. Trakya Umûmi Müfettişliği, vilâyet ve belediyeden oluşan yerel yönetimin hazırladığı raporlar merkezi yönetimin afet bölgesine yönelik politika ve uygulamalarının oluşumunda belirleyici olmuştur. Ancak yaşanan zamansallığın genel çerçevesini belirleyen mâlî kaynaklardaki sınırlılık, insan kaynaklarındaki yetersizlik, teçhizat ve donanım eksikliği, afetlerin yinelenmesinin önlenmesinde önemli sorunlar yaratmıştır. Bu yüzden incelediğimiz dönemde ve sonrasında sık sık sel felaketi ve taşkınlar görülmüştür. Bununla birlikte yaşanan afetler, merkezi yönetimin afetlere yönelik yasal düzenlemeler ve örgütlenmeler oluşturmasını, kısmî nitelikte de olsa yeniden iskân uygulamasını hayata geçirmesini sağlamıştır. Son olarak dönemin tek partili karakteri ve etkin bir muhalefetin bulunmaması bölgedeki taşkınlar ve sonuçlarının toplumsal hayat üzerindeki etkileri bağlamında iktidarın eksikliklerinin gösterilmesi ve dile getirilmesini önleyen bir sonuç doğurmuştur.

Bilgi Notu

Bu makale, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

Arşiv

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA. Hariciye Nezareti Siyasi (HR. SYS.)

BOA. Bab-1 Ali Evrak Odası (BEO)

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri (BCA)

BCA. Cumhuriyet Halk Partisi (Fon Kodu: 490.1.0.0.)

BCA. Başbakanlık Kararlar Daire Başkanlığı (1928-) (Fon Kodu: 30.18.1.2.)

BCA. Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü (Fon Kodu: 30.10.0.0.)

BCA. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü (Fon Kodu: 30.1.0.0.)

Resmi Gazete (RG)

Resmi Gazete, 1 Haziran 1940, S. 4524, Kanun No. 3844, Kabul Tarihi: 29.05.1940.

Resmi Gazete, 21 Kânûnusânî 1943, S. 5310, Kanun No. 4373, Kabul Tarihi: 14.01.1943.

Resmi Gazete, 25 Aralık 1953, S. 8592, Kanun No. 6200, Kabul Tarihi: 18.12.1953.

Resmi Gazete, 25 Mayıs 1959, S. 10213, Kanun No. 7269, Kabul Tarihi: 15.5.1959.

TBMM Zabıt Ceridesi

TBMM. ZC. D. 4. C. 20. İ. 32. 22.Mart.1934.

TBMM. ZC. D. 5. C. 18. İ. 65. 26 Mayıs 1937.

TBMM. ZC. D. 6. C. 2. İ. 18. 26 Mayıs 1939.

Sürelî Yayınlar

Akşam

Akşam Postası

Cumhuriyet

Milliyet

Resmî Gazete

Son Posta

Tan

Ulus

Vakit

Vatan

Yeni Sabah

İkincil Kaynaklar

Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü (BBİGD) (1937). *20 İlk Teşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı, Edirne Kati ve Mufassal Neticeler*. Hüsnütabiat Matbaası.

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BBİGM) (1940). *20 İlk Teşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı (Vilâyetler, Kazalar, Nahiyeler ve Köyler İtibarıyla Nüfus ve Yüzey Ölçü)*.

Batı, Y. (2008). *General Kâzım Dirik ve Trakya Umum Müfettişliği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Burgaç, M. (2010). *Trakya Umumi Müfettişliği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelebi, M. (2015). Atatürk Dönemi ve sonrasında Türkiye-İtalya ilişkilerini etkileyen faktörler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXXI(91), 93-130.

Kadıoğlu, M. (2019). *Kent selleri yönetim ve kontrol rehberi*. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Kılıç Ali (1998). *Atatürk'ün hususiyetleri*. Cumhuriyet Kitapları.

Öner, E. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türk bütçeleri (1924-1993). *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (36), 1-44.

Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (2017). *Taşkın yönetimi*. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı.

Tekeli, İ. & İlkin, S. (2009). *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin iktisadi politika arayışları*. Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım.

Törel, T. (2012). Trakya'nın işgali ve Yunan mezalimi (1919-1922). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 31(51), 237-252.

EXTENDED ABSTRACT

Floods have come to the forefront among natural disasters with their devastating effects on human history. Floods ranked second after earthquakes in terms of loss of life and property in Turkey, and ranked first among meteorological disasters. Edirne, a historical city located on the fertile lands formed by the floodplains of the Arda, Meriç, and Tunca rivers, has frequently witnessed floods.

This study aimed to reveal the results of the floods and overflows in a certain section of the history of the republic with its social dimensions in Edirne. Archive records and media organs of the period constituted the sources of the research. A method based on scanning the sources, chronological processing, and analysis of the obtained information-data was followed.

It has been determined that the floods have negative effects on the dimensions of social life in Edirne, including production, communication, transportation, energy and historical structures. The central government and local government have created a two-stage strategy in the face of the negative effects of floods and overflows. In the first stage, policies and practices aimed at rehabilitating the material and moral damage caused by the floods were implemented. In the second stage, measures were tried to be developed to prevent the recurrence of floods. However, due to the limited budget opportunities and inadequacy of human resources, reclamation, prevention, and resettlement activities could not be carried out at the desired level in terms of scope and time frame. In addition to this, it has been determined that the legislation on natural disasters is insufficient.

In the period covering the years 1930-1941, the flood disaster and floods caused by mainly the Meriç then Tunca and Arda rivers, affected the social life in Edirne and its vicinity in many ways. Especially production activities, settlement, energy, transportation, and historical structures faced the negative consequences of flood disasters many times.

The policies of the local and central government, which were reflected in the official records and the media of the period, showed that a two-stage strategy was adopted. In the first step, intervention and first aid activities against flood disasters and floods were carried out. At this stage, it was determined that there were no special organizations for disasters in the local and central structure and that the interventions were carried out by the police and gendarmerie forces at this stage. The limited and rudimentary level of tools and equipment used in the realization of the interventions limited the effectiveness of the first aid activities. Despite the described negativities, the loss of life in the flood disasters in the period we examined remained at a minimum level, thanks to the superhuman nature of the rescue activities in the first aid phase. In the second stage, the policies and practices of the local and central government to prevent the recurrence of disasters came to the fore. Archival records have shown us that the central government played a dominant role at this stage.

The reports prepared by the Thrace General Inspectorate, the province, and the local government consisting of the municipality were decisive in the formation of the policies and practices of the central government towards the disaster area. However, limited financial resources, inadequacy in human resources, absence of equipment and equipment created important problems in preventing the recurrence of disasters. For this reason, floods and deluges were seen frequently in the period we examined. However, the disasters experienced enabled the central government to create legal regulations for disasters and to implement resettlement, albeit partially.